

Välfärd

1/2018

Vanligt att arbeta ideellt
I NORDEN

Trångboddhet vanligast för
UTRIKES FÖDDA

Hushållens inkomstökningar
UNDER 2000-TALET

**BARA SVERIGE
NÅR EU:S JOBBMÅL
FÖR KVINNOR**

SCB

Välfärd

 sedan 1981

ges ut av

SCB, STATISTISKA CENTRALBYRÅN

med syfte att i lättillgänglig form presentera och analysera aktuell statistik om välfärd, arbetsmarknad, utbildning och befolkning. Tidskriften är öppen för bidrag från experter såväl inom som utanför SCB. Författarna svarar själva för åsikter som framförs.

© 2018, Statistiska centralbyrån

Citera gärna men ange källan:

SCB:s tidskrift Välfärd

REDAKTION

Anna Nyman	010-479 45 94
Chefredaktör	
Anna Blomén	44 39
Peter Gärdqvist	67 85
Hans Heggemann	68 10
Paula Kossack	60 05
Andreas Raneke	44 83
Lena Blåsjö Jansson,	41 61
layout, diagram	

REDAKTIONSRÅD

Petra Otterblad Olausson, ansvarig utgivare
Therese Hedlund
Mikael Schöllin
Stefan Svanström
Annica Wallerå

ADRESS

Tidskriften Välfärd
SCB
Box 24300, 104 51 Stockholm
E-post: tidskriften.valfard@scb.se
Webbplats: www.scb.se/valfard

PRENUMERATIONER

Att prenumerera på Välfärd är gratis.

Beställ e-prenumeration:
www.scb.se/valfard

Beställ prenumeration av papperstidning:
prenumeration.valfard@scb.se

Frågor om prenumeration:
010-479 65 51

Omslagsfoto: Johnér bildbyrå

Medlem i

**SVERIGES
TIDSKRIFT**

ISSN 1654-1502 (Online)

ISSN 1651-6710 (Print)

URN:NBN:SE:SCB-2018-A05T11801_pdf

Åtta.45 Tryckeri, februari 2018

Välfärd blickar både bakåt och framåt i tiden

Statistik används ofta för att göra jämförelser, både mellan olika grupper i befolkningen och mellan olika länder. I det här numret av Välfärd gör vi också många jämförelser över tid, och visar hur samhället och människors levnadsvillkor har förändrats.

INKOMSTUTVECKLINGEN, här mätt som hushållens disponibla inkomst, har varit positiv under senare år. Löneinkomsterna har stigit mer än inflationen, och även jobbskatteavdraget har bidragit till att hushållen fått betydligt högre disponibel inkomst. Den ekonomiska standarden har stigit nästan 60 procent mer än inflationen under 2000-talet. Som ett exempel har ett hushåll med två vuxna och två barn idag 20 000 kronor mer i månaden än motsvarande hushåll hade år 1999.

GENOM UNDERSÖKNINGARNA AV LEVNADSFÖRHÅLLANDEN beskriver vi hur trångboddheten har utvecklats sedan 1980. För inrikes födda har det inte skett någon större förändring, men för utrikes födda har andelen varierat över tid. Under de senaste 20 åren har andelen trångbodda ökat kraftigt bland personer födda utanför Europa.

VI BLICKAR OCKSÅ FRAMÅT i tiden. Sveriges arbetsgivare rapporterar idag att de har svårt att hitta arbetskraft med gymnasial yrkesutbildning, exempelvis fordonsutbildning och vård- och omsorgsutbildning. SCB:s prognoser visar att bristen riskerar att öka fram till år 2035. Det väntas även bli fortsatt brist på behöriga yrkeslärare, vilket kan få betydelse för kommande utbildningssatsningar.

anna.nyman@scb.se

REGIONAL UTVECKLING 2018

För tredje året i rad arrangerar SCB, Tillväxtverket och SKL den 8 maj en konferens om regional utveckling. Syftet är att presentera aktuell relevant fakta och statistik som kan inspirera i analysarbete och intressebevakning.

På förmiddagen tas en närmare titt på urbaniseringens och demografins geografiska avtryck i Sveriges kommuner och regioner. Under eftermiddagen blir det fördjupning med föredrag om hur värderingar och delaktighet påverkar förutsättningarna för regional utveckling.

Program och mer information finns på www.skl.se/kalender

5 Ideellt arbete vanligt i Norden

Var tredje svensk arbetar ideellt

8 Bättre och bättre år för år

20 000 kronor mer i månaden för två vuxna och två barn sedan 1999

10 Var femte person född utanför Europa är trångbodd

Kraftig ökning sedan 1995

12 Intervju:

Unikt långa tidsserier över levnadsförhållanden

13 Ekonomisk jämställdhet långt borta i EU

Enbart Sverige når mål om sysselsättning för kvinnor

” Nästan var tredje kvinna i EU varken hade eller sökte arbete.

18 Lägre sysselsättning för personer med låg utbildningsnivå

Skilnaderna har ökat de senaste tio åren

21 Brist på gymnasialt yrkesutbildade även om 20 år

Samtidigt riskerar det att bli ännu svårare att hitta behöriga yrkeslärare

24 Statistikskolan:

Så ställer du frågor i en statistisk undersökning

26 Arbete i linje med utbildningen vanligare bland examinerade

Vanligt vara nöjd med arbetet om det stämmer med utbildningen

28 Bättre etablering på arbetsmarknaden bland utbytesstudenter

Cirka 15 procent av alla med svensk examen har studerat utomlands

30 NOTISER

Baksidan:
Störst inkomstökning i Danderyd

Publikationer från SCB

■ 7 av 10 etablerade på arbetsmarknaden två år efter yrkeshögskoleutbildning

Av de som examinerades från yrkeshögskoleutbildningar 2013 hade 66 procent av kvinnorna och 72 procent av männen en etablerad ställning på arbetsmarknaden under 2015. Andelen med etablerad ställning var högst inom inriktningarna Samhällsbyggnad och byggteknik samt Transporttjänster. Andelen var lägst inom inriktningarna Lantbruk, trädgård, skog och fisk samt Konst och media.

Det fanns även stora regionala skillnader. Andelen med etablerad ställning var högst bland examinerade från utbildningar som bedrivits i Örebro län.

Läs mer i rapporten Etablering på arbetsmarknaden efter yrkeshögskolan

Prenumerera på Valfärd via e-post

Du vet väl att du kan prenumerera på Valfärd elektroniskt via vårt nyhetsbrev? Anmäl dig på www.scb.se/valfard. Där kan du också prenumerera på papperstidningen. Båda är gratis.

■ Tillväxt i nästan alla län år 2016

Sveriges bruttonationalprodukt, BNP, steg preliminärt med 3,2 procent 2016 jämfört med året innan. Inhemsk efterfrågan med fasta bruttoinvesteringar i spetsen fortsatte att vara en viktig drivkraft. Även exporten tog fart, framförallt under andra halvåret 2016, och bidrog till att stärka tillväxten.

Alla svenska län, utom Gotland och Västernorrland, visade också positiv tillväxt under 2016. Den kraftigaste tillväxten skedde i Uppsala län och Örebro län där bruttoregionalprodukten, BRP, ökade med 6,6 procent respektive 6,1 procent. Även i Norrbottens län ökade tillväxten efter fem år med krympande ekonomi.

Tillväxten avtog samtidigt i storstadsregionerna, jämfört med 2015 då tillväxttakten i samtliga tre storstads-län låg över 5 procent. Stockholms ekonomi växte med 3,2 procent 2016 och i Västra Götalands län ökade BRP med 3,9 procent. Efter att ha uppvisat en hög tillväxstsiffra 2015 avtog tillväxten även i Skåne län där BRP ökade med måttliga 1,5 procent.

BRP i Stockholms län uppgick till knappt 1 412 miljarder kronor i löpande priser. Det innebär att Stockholm stod för ungefär en tredjedel av Sveriges BNP. Västra Götaland stod för ungefär 17 procent medan Skåne stod för drygt 11 procent av Sveriges BNP.

Läs mer i SCB-indikatorer, nr 1/2018

Alla publikationer kan laddas ner som pdf:er från www.scb.se. Vissa av dem kan du även beställa tryckta.

■ Pensionärer och barn gynnas av årets budget

Med hjälp av simuleringsmodellen FASIT beräknar SCB effekten av de förändringar i statens budget som påverkar hushållens ekonomi. Bland personer under 20 år får de allra flesta, 91 procent, en förbättring genom att barnbidraget, studiebidraget och bostadsbidraget höjs. Bland ålderspensionärerna är det 82 procent som får en förbättrad ekonomi genom skattesänkningar och höjt bostadstillägg.

Bland personer med låga eller medelhöga inkomster är det mellan 80 och 87 procent som får en förbättrad standard genom förändringarna.

Cirka en procent av befolkningen får en något försämrad ekonomisk standard.

Sammantaget leder förändringarna till att den ekonomiska standarden i genomsnitt ökar med 0,5 procent. Den genomsnittliga ekonomiska standarden ökar i alla åldersgrupper, men personer över 74 år är de som får störst förbättring. I genomsnitt ökar deras ekonomiska standard med 1,3 procent.

Läs mer i rapporten Effekter för hushållens ekonomi i statens budget 2018

Ideellt arbete vanligt i Norden

Foto: Scandinarv

» År 2015 innehöll EU:s undersökning om levnadsförhållanden, SILC (Statistics on Income and Living Conditions), en fråga om deltagande i organiserat volontärarbete, även kallat ideellt arbete. Det avser oavlönat, frivilligt arbete. Det kan till exempel handla om att vara volontär vid en idrottstävling eller en festival, på ett sjukhus eller ett äldreboende eller att vara idrottstränare. Att vara så kallad läxhjälpare eller mentor åt ungdomar eller nyanlända är andra exempel.

DRYGT EN AV TRE SVENSKAR, 36 procent, i åldern 16 år och äldre uppgav att de hade ägnat sig åt ideellt arbete under de senaste 12 månaderna. I undersökningen framgår inte vilken typ av ideellt arbete som intervjupersonerna har deltagit i. Undersökningar om medborgerligt engagemang som Ersta Sköndal högskola har genomfört visar dock att ideellt arbete i Sverige är vanligast inom idrottsrörelsen.

För många föreningar och organisationer är ideella insatser viktiga och ibland en förutsättning för verksamheten. Forskning har också visat att ett engagemang i föreningsliv och ideellt arbete kan vara positivt för den enskilda individen på olika sätt, bland annat genom att man blir en del av en social

36%
av svenskarna
16 år och äldre
arbetade ideellt
2015.

Ju högre utbildningsnivå, desto vanligare är det att ägna sig åt någon form av ideellt arbete. Det gäller både i Sverige och i övriga EU-länder. Norden tillhör de länder i Europa där ideellt arbete är vanligast.

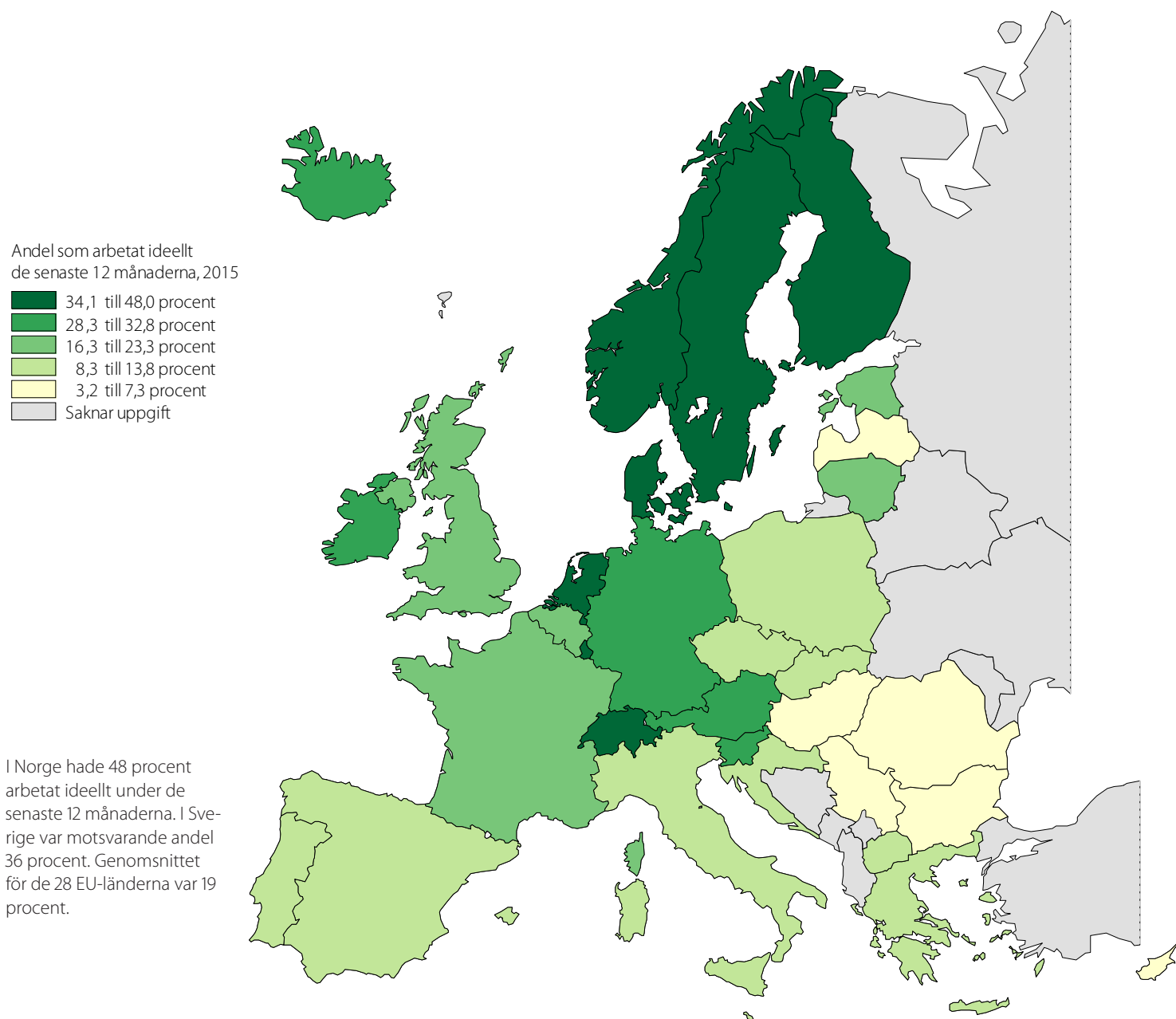
gemenskap och att inflytandet i den demokratiska processen kan öka.

I Europa är det Nederländerna, Luxemburg, Schweiz och länderna i Norden som har högst andel av befolkningen som arbetar ideellt. I Norge och Nederländerna var andelen 48 respektive 40 procent år 2015. Rumänien har lägst andel, 3 procent, följt av Bulgarien och Serbien där andelen var 5 procent. Det är således stora skillnader inom EU, där också ett geografiskt mönster kan urskiljas där de nordiska länderna och några ytterligare länder i norra och västra Europa har höga nivåer av ideellt arbete, samtidigt som länder i de södra och östra delarna ligger betydligt lägre. En bakgrund till den bilden kan vara den starka föreningstraditionen i Norden.

DET ÄR VANLIGARE ATT PERSONER med hög utbildning arbetar ideellt än dem med lägre utbildningsnivå. Det gäller i alla länder som deltog i undersökningen och för både män och kvinnor. I Sverige hade 28 procent av de med högst förgymnasial utbildning ägnat sig åt någon form av ideellt arbete, jämfört med 41 procent bland dem med en eftergymnasial utbildning på minst två år. Skillnaderna mellan dessa två utbildningsgrupper är dock

IDEELLT ARBETE ÄR VANLIGAST I NORGE

Andel av befolkningen 16 år och äldre som arbetat ideellt minst en gång de senaste 12 månaderna. År 2015. Procent

LÄS MER

Undersökningarna av levnadsförhållanden

www.scb.se/le0101

Sammanställningen av resultat från 2015 års SILC-fördjupning finns publicerad på Eurostats webbplats <http://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions>

betydligt större i till exempel Norge, Nederländerna, Luxemburg och Österrike. I genomsnitt, för samtliga 28 EU-länder, hade 12 procent med högst förgymnasial utbildning arbetat ideellt, jämfört med 28 procent bland dem med en minst tvåårig eftergymnasial utbildning.

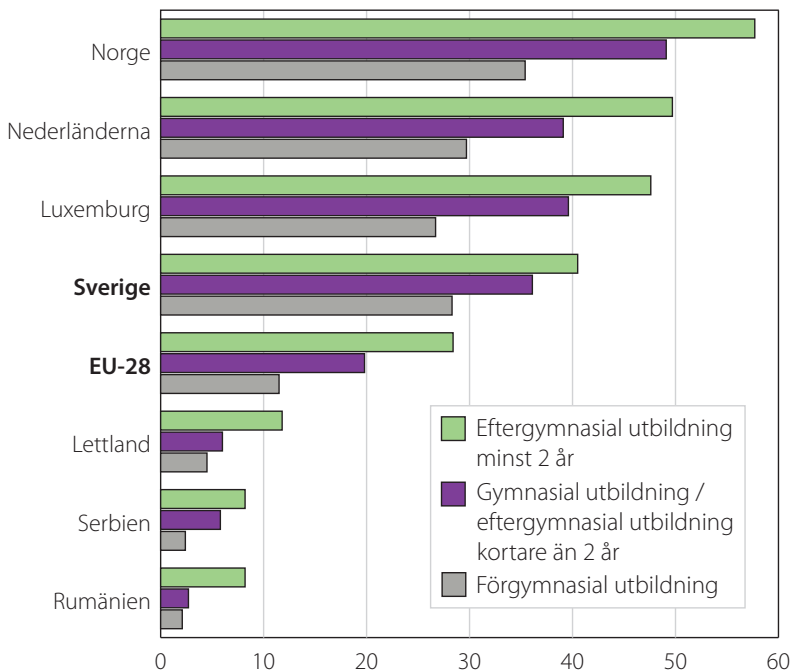
När det gäller kvinnor och män finns det å andra sidan inget genomgående mönster mellan de olika europeiska länderna. Andelen som arbetat ideellt var i vissa länder ungefär lika stor bland kvinnor och män, medan den i vissa länder var högre bland män än kvinnor, och tvärtom i andra länder. I Sverige hade 37 procent av männen och 34 procent av kvin-

norna engagerat sig i någon form av volontärarbete. Totalt sett i EU hade en av fem, kvinnor såväl som män, arbetat ideellt någon gång under de senaste 12 månaderna.

EN UPPDELNING I OLIKA ÅLDRAR visar inte heller på något övergripande mönster mellan länderna. I Sverige, liksom i övriga nordiska länder, var det vanligast att personer i åldern 35–49 år hade ägnat sig åt volontärarbete. I Sverige var det 47 procent av männen och 43 procent av kvinnorna i åldern 35–49 år som hade arbetat ideellt. Det kan jämföras med andelen ideellt arbetande i åldersgruppen 25–34 år,

VANLIGARE ARBETA IDEELLT BLAND PERSONER MED HÖGRE UTBILDNING

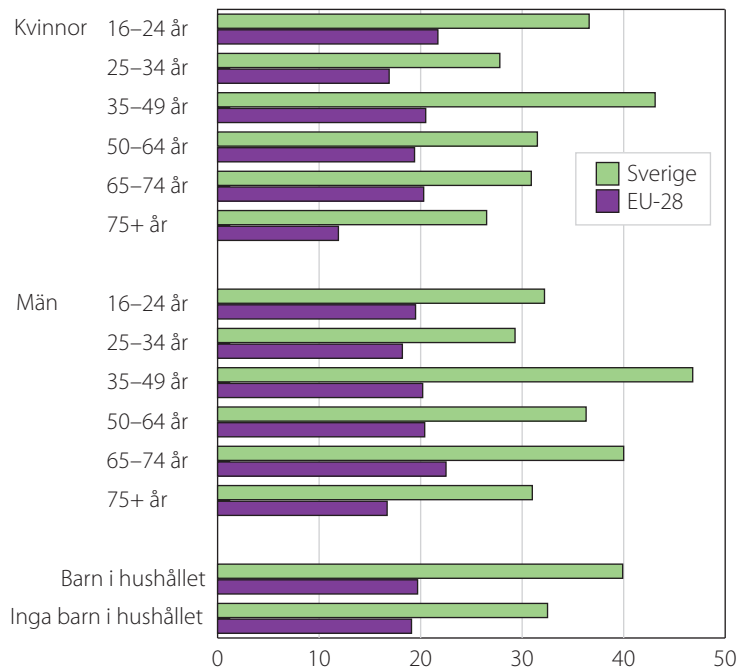
Andel av befolkningen 16 år och äldre som arbetat ideellt minst en gång de senaste 12 månaderna, efter högsta utbildning. Rangordning efter andel med högst utbildningsnivå som arbetat ideellt i de 3 länder med högst respektive lägst andel som arbetat ideellt samt Sverige och EU-genomsnitt. År 2015. Procent

Ju högre utbildningsnivå, desto vanligare är det att såväl kvinnor som män arbetat ideellt. I EU-28 var andelen som arbetade ideellt 2015 mer än dubbelt så hög för personer med en längre eftergymnasial utbildning jämfört med personer med högst förgymnasial utbildning.

I SVERIGE ÄR IDEELLT ARBETE VANLIGAST I ÅLDERN 35–49 ÅR

Andel av befolkningen 16 år och äldre som arbetat ideellt minst en gång de senaste 12 månaderna, efter kön, ålder och hushållstyp för Sverige och EU-genomsnitt. År 2015. Procent

Högst andel som engagerat sig ideellt återfinns i Sverige bland personer i åldern 35–49 år. I Sverige är det också vanligare bland personer med barn i hushållet att arbeta ideellt, medan förekomsten av barn i hushållet inte har någon större betydelse för EU-genomsnittet.

I Europa är det Nederländerna, Luxemburg, Schweiz och länderna i Norden som har högst andel av befolkningen som arbetar ideellt.

som i Sverige var 29 procent bland männen och 28 procent bland kvinnorna. I EU som helhet var ideellt arbete ungefär lika vanligt i åldersgrupperna mellan 35–74 år.

I Sverige, liksom i Danmark, Finland, Norge och Nederländerna, var det en högre andel som arbetat ideellt bland de som hade barn i hushållet jämfört med de som inte bodde med några barn. I Sverige var andelen som hade engagerat sig i någon form av volontärarbete 40 procent bland dem i vars hushåll det fanns barn, jämfört med 33 procent bland dem som inte hade några barn i sitt hushåll.

Charlotte Samuelsson
arbetar med Undersökningarna av levnadsförhållanden på SCB
010-479 48 17
charlotte.samuelsson@scb.se

FAKTA

EU:s gemensamma undersökning om levnadsförhållanden, SILC (Statistics on Income and Living Conditions), genomförs årligen i EU:s 28 medlemsländer. År 2015 genomfördes SILC även i Island, Norge, Schweiz, Serbien och Makedonien. I Sverige är SILC samordnad med ULF (Undersökningarna av levnadsförhållanden). Varje år omfattar SILC en så kallad fördjupning med frågor som inte ställs varje år. År 2015 innehöll fördjupningen bland annat frågor om organiserat volontärarbete.

Resultaten avser personer som är 16 år och äldre.

Bättre och bättre år för år

Hushållens disponibla inkomster har ökat kontinuerligt under 2000-talet. För hushåll bestående av två vuxna och två barn har den disponibla inkomsten ökat med 20 000 kronor i månaden mellan 1999 och 2016.

Foto: Juliane Liebermann, Unsplash

Under 2000-talet har hushållens disponibla inkomster, alltså den del av inkomsten som kan användas till konsumtion och sparande, räknat i fasta priser ökat varje år till och med 2016. Den ekonomiska standarden har stigit nästan 60 procent mer än inflationen under 2000-talet. Detta har resulterat i att dagens hushåll har betydligt högre disponibel inkomst än vad hushållen i Sverige hade 1999. Denna utveckling beror främst på reallöneökningar, det vill säga att löneinkomsterna har ökat betydligt mer än inflationen. Jobbskatteavdraget har också bidragit till att hushållen har fått mer pengar att konsumera för.

HUR MYCKET HAR DÅ olika typer av hushåll påverkats av denna utveckling? Vi ska ge några exempel och börjar med enpersonshushåll, som utgör ungefär 1,8 miljoner av Sveriges cirka 4,5 miljoner hushåll.

För ensamboende kvinnor var medianvärdet för den disponibla inkomsten 14 000 kronor per månad 2016. Det är cirka 3 500 kronor mer än 1999. För ensamboende män var motsvarande belopp 17 800 kronor och 5 400 kronor mer per månad. För ensamboende över 65 år var ökningen lägre än för personer i de yngre åldrarna.

En intressant iakttagelse är att pensionärer i dag har högre disponibel inkomst än de hade som var i de mest yrkesaktiva åldrarna 1999. Både ensamboende

Pensionärerna i dag har högre disponibel inkomst än de som var i arbetsför ålder 1999.

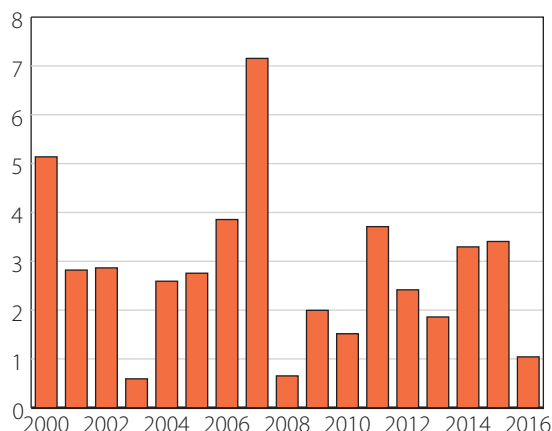
kvinnor och ensamboende män i åldersgruppen 65–79 år hade högre disponibel inkomst 2016 än åldersgruppen 50–64 år hade 1999. Även sammanboende i åldrarna 65–79 år hade högre disponibel inkomst 2016 än sammanboende i åldrarna 50–64 år hade 1999. För ensamstående män är det till och med så att även de som var 80 år eller äldre 2016 hade högre disponibel inkomst än 50–64-åringarna hade 1999.

ENSAMSTÅENDE MED BARN är en hushållstyp som ofta är ekonomiskt utsatt. Det finns idag cirka 270 000 sådana hushåll. Även denna grupp har fått betydligt högre disponibel inkomst. Ensamstående kvinnor med ett barn hade 2016 cirka 22 500 kronor per månad i disponibel inkomst. Det är 7 000 kronor mer än 1999. För ensamstående män med ett barn hade månadsinkomsten ökat med 9 000 kronor och låg 2016 på 26 500 kronor.

När inkomster för hushåll ska redovisas används ofta två vuxna och två barn som typhushåll. Det finns cirka 450 000 hushåll med den sammansättningen i Sverige. För dessa hushåll låg medianvärdet för den disponibla inkomsten 2016 på motsvarande 51 000 kronor i månaden. Det är 20 000 kronor mer i månaden än motsvarande hushållstyp hade 1999. För sammanboende par utan barn ökade den disponibla inkomsten med 12 500 kronor per månad till 37 500 kronor.

DEN EKONOMISKA STANDARDEN HAR ÖKAT VARJE ÅR

Årlig procentuell ökning av ekonomisk standard, 2000–2016

Som mest ökade den ekonomiska standarden 2000 och 2007 då den procentuella förändringen jämfört med året innan var drygt fem respektive sju procent. Dessa kraftiga ökningarna förklaras till stor del av att kapitalinkomsterna var stora dessa år.

Av dessa exempel framgår att de disponibla inkomsterna har ökat kraftigt på 2000-talet. De 20 000 kronor mer i månaden som ett hushåll med två vuxna och två barn kan lite för- enklart sägas motsvara en heltidslön netto eller en kvarts miljon om året.

ALLA HAR INTE FÅTT LIKA KRAFTIGA ÖKNINGAR

av sin disponibla inkomst. De som har de högsta inkomsterna har också fått den största ökningen. För den tiondel i befolkningen som har högst inkomst ökade den ekonomiska standarden med 70 procent mellan 1999 och 2016, medan ökningen för den tiondel som har lägst ekonomisk standard var 35 procent. Tiondelen med högst inkomst hade 2016 drygt fem gånger högre ekonomisk standard än de med lägst inkomst, år 1999 var det fyra gånger högre.

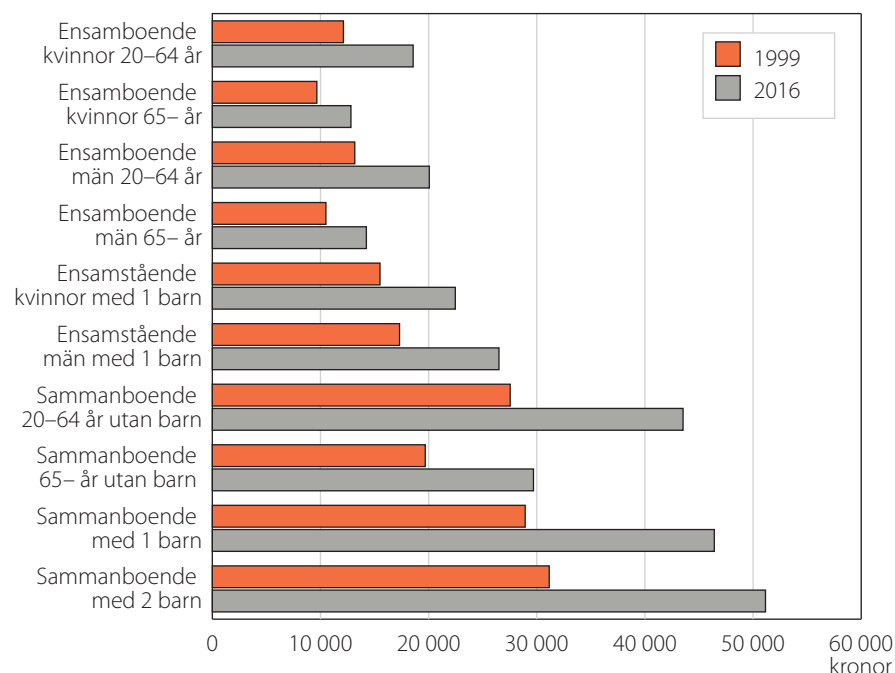
Eftersom lönerna har ökat och skatterna på arbete sänkts skiljer sig utvecklingen väsentligt åt mellan förvärsarbetande och den grupp som inte klassas som förvärsarbetande, till exempel studerande, arbetslösa och sjuka. Mellan 1999 och 2016 ökade den ekonomiska standarden med över 60 procent för förvärs- arbetande, mot knappt 30 procent för dem som inte var förvärsarbetande.

Hans Heggemann
arbetar med ekonomisk
välfärdsstatistik på SCB
010-479 68 10
hans.heggemann@scb.se

HÖGST ÖKNING AV INKOMST BLAND SAMMANBOENDE MED 2 BARN

Disponibel inkomst per månad 1999 och 2016, medianvärde efter hushållstyp. Kronor

Hushåll med två vuxna och två barn har 20 000 kronor mer i månaden att använda till konsumtion och sparande 2016 jämfört med 1999.

FAKTA

Medianvärde: Det mittersta värdet i redovisningsgruppen då de observerade värdena sorterats i stigande ordning.

Disponibel inkomst: I den disponibla inkomsten ingår alla inkomster. Det är dels inkomster av arbete, det vill säga lön och inkomst av näringsverksamhet, dels skattepliktiga transfereringar som sjukpenning, sjukersättning, aktivitets- ersättning, föräldrapenning, A-kassa och pension, dels skattefria transfereringar som barnbidrag, bostadsbidrag, bostadstillägg, studiemedel, ekonomiskt bistånd och underhållsstöd. Dessutom ingår kapitalinkomster. Från summan av dessa belopp dras skatt, återbetalat studiemedel och utbetalat underhålls- stöd.

Ekonomisk standard: För att jämföra disponibel inkomst mellan olika typer av hushåll används ett system med konsumtionsenheter som är relaterade till hushållets sammansättning av vuxna och barn. Den totala disponibla inkomsten för hushållet divideras med det antal konsumtionsenheter som hushållet består av. Systemet bygger bland annat på budgetberäkningar för olika hushållstyper.

Konsumtionsenheter

Ensamboende	1,00
Sammanboende par	1,51
Ytterligare vuxen	0,60
Första barnet 0–19 år	0,52
Andra och påföljande barn 0–19 år	0,42

Exempel: Ett sammanboende par med två barn har en disponibel årsinkomst på 490 000 kronor. Hushållet består av 1,51 + 0,52 + 0,42 = 2,45 konsumtions- enheter. Hushållets disponibla inkomst per konsumtionsenhet blir då 490 000 kronor / 2,45 konsumtionsenheter = 200 000 kronor per konsumtionsenhet. Det innebär att hushållet har samma ekonomiska standard som en ensam- boende person med en disponibel årsinkomst på 200 000 kronor.

Var femte person född utanför Europa är trångbodd

Drygt 20 procent av personer födda utanför Europa är trångbodda, jämfört med 2 procent av inrikes födda. Det är också stor skillnad mellan olika åldersgrupper. Personer under 40 år är i större utsträckning trångbodda än äldre åldersgrupper. I befolkningen över 60 år är trångboddhet ovanligt.

Foto: Brooke Lark, Unsplash

» Att vara trångbodd kan få konsekvenser i vardagen på flera sätt. Trångboddhet kan upplevas som påfrestande om man hela tiden behöver dela rum med andra och det inte finns möjlighet till viss avskildhet i det egna hemmet. För barn och ungdomar kan det till exempel medföra svårigheter att koncentrera sig på läxor.

År 2016 var drygt 4 procent av befolkningen i åldern 16–84 år trångbodda enligt det som kallas *trångboddhetsnorm 2*, det vill säga att man bor i en bostad med mer än två personer per sovrum. Men det är stor skillnad mellan olika befolkningsgrupper när det gäller att bo trångt. En skiljelinje går mellan inrikes och utrikes födda. Ungefär 2 av 100 inrikes födda personer är trångbodda, en andel som bara har förändrats marginellt sedan år 1980.

BLAND UTRIKES FÖDDA, särskilt bland personer födda utanför Europa, är det betydligt vanligare att vara trångbodd. Andelen trångbodda bland personer som är födda utanför Europa har fördubblats de senaste 20 åren, från 10 procent 1995 till 21 procent 2016. Var

4 %
av befolkningen var
trångbodda 2016.

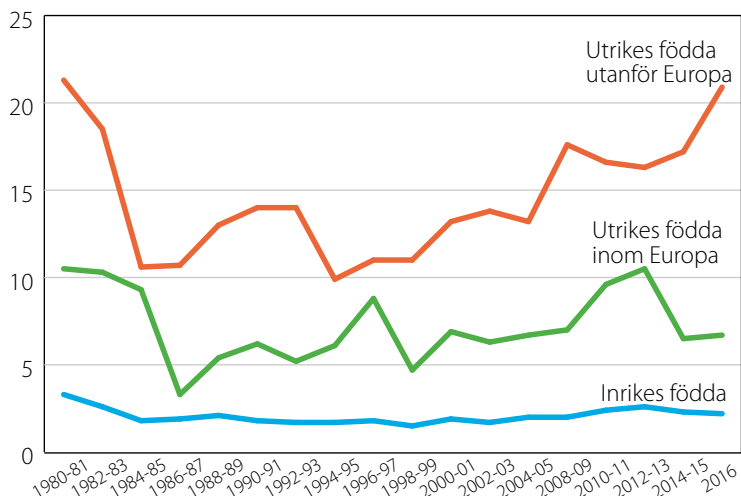
femte person som är född utanför Europa bor alltså i en bostad med mer än två personer per sovrum. Dock var andelen trångbodda i denna grupp på dagens nivå även 1980.

Samtidigt som avståndet mellan födda utanför Europa och inrikes födda har ökat gäller den motsatta utvecklingen de senaste åren för utrikes födda inom Europa. Knappt 7 procent i denna grupp är trångbodda idag. I båda grupperna av utrikes födda har andelen som bor trångt varierat relativt mycket sedan 1980, och under vissa perioder har skillnaden mellan dem varit liten, till exempel 1984–1985 och 1996–1997 då avståndet var ett par procentenheter. Boendesituationen för utrikes födda som grupp har således skiftat mer än för personer födda i Sverige, vilket i sin tur kan hänga samman med invandringen under olika perioder.

Var i landet man bor spelar också roll. Det råder bostadsbrist i många kommuner, framförallt i storstadsområdena. Idag är mellan 7 och 10 procent av befolkningen i Stockholms, Göteborgs och Malmö kommun trångbodda, jämfört med knappt 4 procent i övriga kommuner.

ÖKAD TRÅNGBODDHET BLAND PERSONER FÖDDA UTANFÖR EUROPA

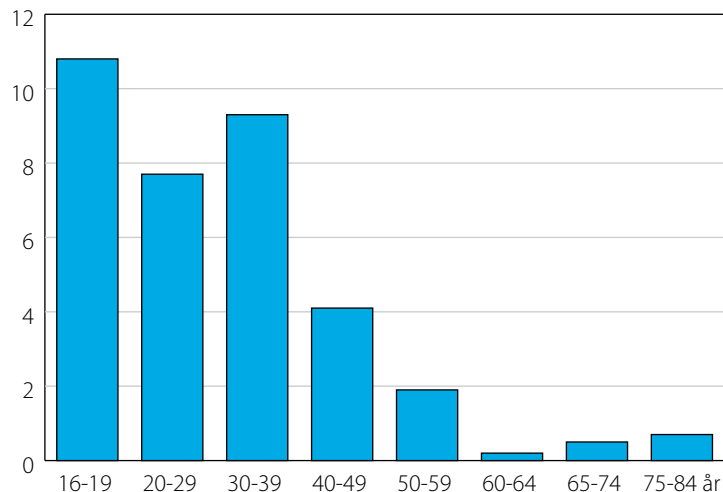
Andel personer 16–84 år som bor i en bostad med mer än två personer per sovrum (trångboddhetsnorm 2), efter födelseregion. År 1980–2016. Procent

Utrikes födda utanför Europa är trångbodda i större utsträckning än både utrikes födda inom Europa och inrikes födda. Skillnaden mellan grupperna har blivit större under de senaste åren.

STÖRST ANDEL TRÅNGBODDA BLAND 16–19-ÅRINGAR

Andel personer som bor i en bostad med mer än två personer per sovrum (trångboddhetsnorm 2), efter ålder. År 2016. Procent

Trångboddhet är vanligare bland personer som är yngre än 40 år. I åldrarna över 60 år är det få som bor trångt.

” Var femte person som är född utanför Europa bor i en bostad med mer än två personer per sovrum.

SKILLNADERNA MELLAN ÅLDERSGRUPPER är stora. För personer i åldern 16–19 år, som i stor utsträckning fortfarande bor hos sina föräldrar, är trångboddheten störst. Drygt var tionde person i denna grupp har en bostad där det finns mer än två personer per sovrum. Även 30–39-åringar är i förhållandevis stor utsträckning trångbodda. I befolkningen över 60 år är trångboddhet däremot sällsynt, mindre än en procent bor trångt. Det beror bland annat på att det är mindre vanligt att ha hemmaboende barn i dessa åldrar, man är således oftast högst två personer i hushållet.

UTÖVER FÖDELSELAND OCH ÅLDER finns även vissa skillnader mellan grupper med olika utbildnings- och inkomstnivå. Trångboddheten varierar alltså mellan olika grupper i befolkningen, mellan olika delar av landet och har framförallt varierat över tid. Det rådande underskottet på bostäder, som enligt Boverket är större än på länge, och den ökande befolkningen, är några av de faktorer som kommer att påverka hur många som är trångbodda framöver.

Philip Andö
arbetar med Undersökningarna av levnadsförhållanden på SCB
010-479 44 23
philip.ando@scb.se

ATT MÄTA TRÅNGBODDHET

Det finns flera definitioner av trångboddhet, så kallade trångboddhetsnormer.

Norm 2, som används i denna artikel, definierar ett hushåll som trångbott om det finns fler än två boende per sovrum, kök och vardagsrum räknade. Ensamboende räknas enligt denna norm inte som trångbodda oavsett antal rum. Trångboddhetsnorm 2 tillkom under 1960-talet.

Norm 3 definierar ett hushåll som trångbott om det finns fler än en boende per sovrum, kök och vardagsrum räknade. Sammanboende delar dock sovrum, medan varje barn ska ha ett eget rum för att hushållet inte ska räknas som trångbott. Enligt denna norm, som infördes 1974, räknas fler som trångbodda jämfört med definitionen enligt norm 2.

LÄS MER

I rapporten *Levnadsförhållanden 1980–2016* berättar vi om hur levnadsförhållanden i Sverige har utvecklats sedan 1980. Rapporten är baserad på tidsserier från Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF) där vi ställer frågor inom olika områden: boende, sysselsättning, arbetsmiljö, fritid, sociala relationer, medborgerliga aktiviteter, hälsa och trygghet.

Unikt långa tidsserier över levnadsförhållanden

I över 40 år har SCB intervjuat svenskarna om deras levnadsförhållanden. Nu blir resultaten ännu tillgängligare när SCB presenterar en rapport med tidsserier för ett urval av indikatorer som täcker hela perioden 1980-2016.

SCB HAR EN LÅNG HISTORIA av att samla in information om hur svenskarna bor, lever och jobbar. Redan 1975 började SCB:s intervjuare att besöka svenskar runt om i landet för att samla in data för Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF), som publicerats varje år sedan dess.

– Det är ganska unikt att man har så tidiga data, säger Anne Danielsen Rackner som är utredare på Enheten för social välfärdsstatistik.

FÖR ATT BELYSA JUST MÖJLIGHETERNA att följa hur svenskarnas levnadsförhållanden har förändrats över tid publicerar nu SCB rapporten *Levnadsförhållanden 1980 till 2016* – ett urval av indikatorer. Rapporten har tagits fram av en arbetsgrupp med Anne Danielsen Rackner som redaktör. Den bygger på historiska data som länge varit tillgängliga, men som av olika skäl inte har kunnat jämföras på ett enkelt sätt över tid. Nu har ett arbete gjorts av SCB för att ta fram skattningar och konfidensintervall på samma sätt för hela perioden tillbaka till 1980 och detta arbete är grunden för rapporten.

– Sedan år 2008 är Undersökningarna av levnadsförhållanden integrerade med den EU-gemensamma undersökningen Statistics on Income and Living Conditions, säger Anne Danielsen Rackner. Samarbetet med omvärlden ger stora möjligheter för användarna. Nu kan man jämföra data med EU-länderna och flera andra europeiska länder. Men det har också inneburit att vi har behövt anpassa innehållet i den svenska undersökningen.

FÖR VISSA INDIKATORER innebär det helt enkelt att man får ett tidsseriebrott. Men många av indikatorerna håller över tid be-

Anne Danielsen Rackner är redaktör för den nya rapporten *Levnadsförhållanden 1980 till 2016* – ett urval av indikatorer. Foto: Anna Blomén.

rättar Anne Danielsen Rackner.

– Vår nya rapport är baserad på tidsserier för ett urval av indikatorer, som ett smakprov på vad man kan göra med våra data. Rapporten har också en tabellbilaga där alla som vill kan fördjupa sig ytterligare.

RESULTATEN REDOVISAS UPPDELAT på olika bakgrundsfaktorer, som kön, ålder och inkomstnivå. Det ger möjlighet att se hur levnadsförhållanden skiljer sig åt mellan olika grupper. Till exempel när det gäller rökning så visar resultaten att på 1980-talet var andelen rökare lägst bland dem med lägst inkomster. På 2010-talet är det istället

bland dem med högst inkomster man finner den lägsta andelen rökare.

– Det har varit väldigt intressant att blicka bakåt och få en bild av hur utvecklingen har sett ut under de senaste tre decennier, säger Anne Danielsen Rackner.

Anna Blomén

LÄSTIPS

Levnadsförhållanden 1980–2016 – ett urval av indikatorer. Boken finns tillgänglig på www.scb.se/le0101

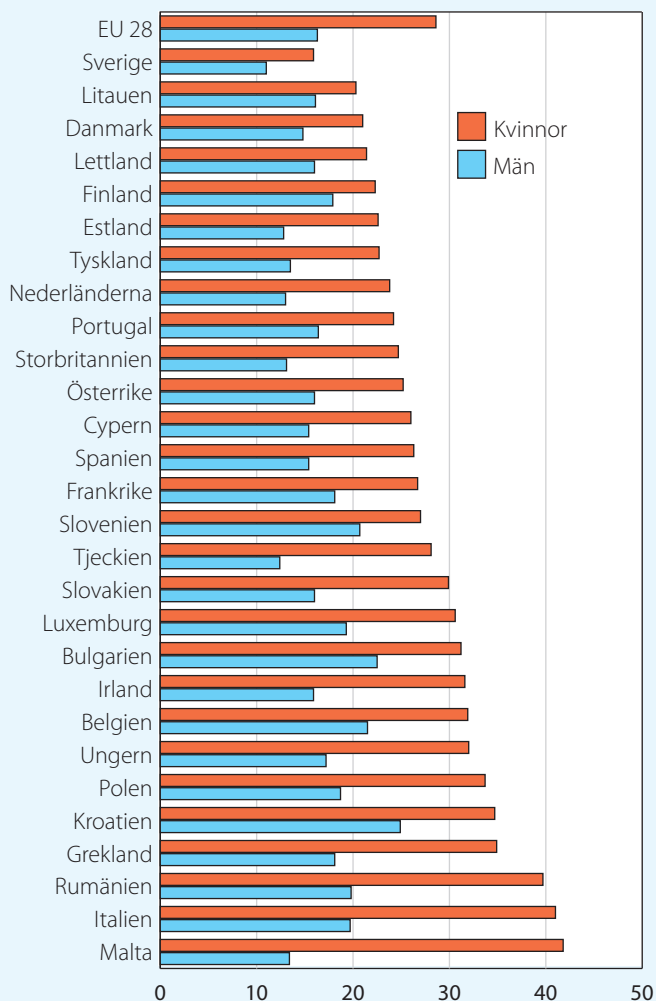
Foto: iStock

Ekonomisk jämställdhet långt borta i EU

I alla EU:s länder är det en lägre andel kvinnor än män som är sysselsatta, det vill säga har ett betalt arbete. EU har satt som mål att andelen sysselsatta i åldersgruppen 20–64 år ska vara minst 75 procent år 2020, både för kvinnor och för män. Många länder i EU är långt ifrån det målet.

SVERIGE HAR LÄGST ANDEL UTANFÖR ARBETSKRAFTEN AV ALLA LÄNDER I EU

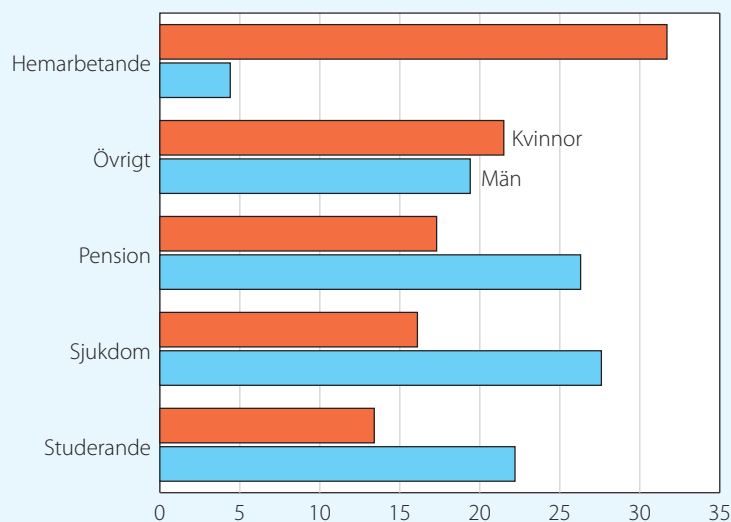
Andel av befolkningen 20–64 år som står utanför arbetskraften i EU:s länder 2016, procent

I hela EU är andelen kvinnor som står utanför arbetskraften nästan dubbelt så stor som andelen män.

KVINNOR UTANFÖR ARBETSKRAFTEN ARBETAR OFTA I HEMMET

Anledning till varför personer i åldern 20–64 står utanför arbetskraften, EU, 2016. Andel, procent

Av dem utanför arbetskraften är det betydligt större andel av kvinnorna än av männen som är hemarbetande, till exempel tar hand om barn eller andra anhöriga.

Jämställdhet är en viktig fråga inom EU. I EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna kan man läsa att jämställdhet mellan kvinnor och män ska säkerställas på alla områden, exempelvis anställning, arbete och lön. Beträffande lika rättigheter för kvinnor och män förstärks ytterligare i Kvinnostadgan där två av fem principer, "lika ekonomiskt oberoende" och "lika lön för lika arbete", är tydligt kopplade till ekonomisk jämställdhet. I EU:s strategi för tillväxt och sysselsättning finns kvantitativa mål inom bland annat sysselsättning som ska vara uppfyllda år 2020. Ett av dessa mål innebär att 75 procent av alla kvinnor respektive alla män i åldrarna 20–64 år ska vara sysselsatta.

KVINNORS OCH MÄNS DELTAGANDE på arbetsmarknaden kan beskrivas i flera steg. Till att börja med ska vi redovisa hur stor andel av kvinnorna och männen som ingår i arbetskraften. För att ingå i arbetskraften ska man antingen ha ett arbete eller söka arbete. De som har ett arbete benämns sysselsatta och de som söker arbete benämns arbetslösa. De personer som varken är sysselsatta eller arbetslösa ingår således inte i arbetskraften.

I hela EU ingick 71 procent av kvinnorna och 84 procent av männen i arbetskraften 2016. Det betyder att det var nästan dubbelt så många kvinnor som män som stod utanför arbetskraften, 29 procent respektive 16 procent. Det kan också beskrivas som att nästan var tredje kvinna i EU varken hade

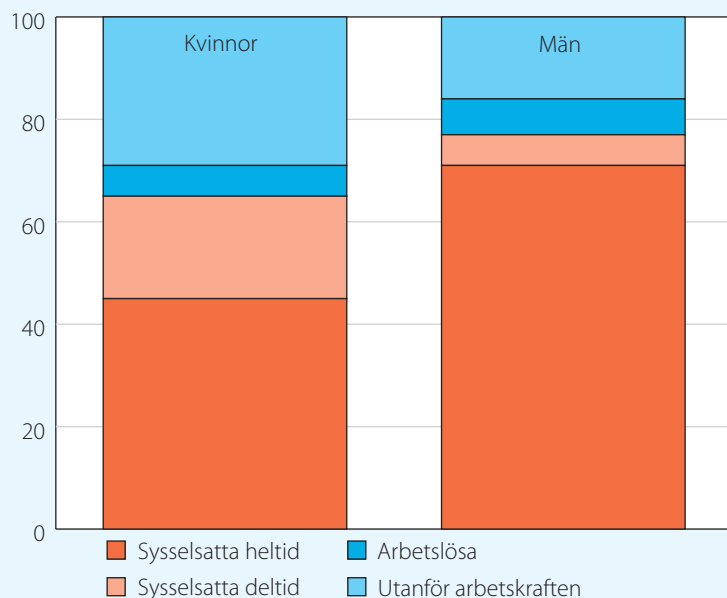
arbete eller sökte arbete. I alla länder i EU är det en större andel kvinnor än män som inte ingår i arbetskraften.

Andelen personer 20–64 år som ingår i arbetskraften varierar kraftigt mellan EU:s länder. Sverige har högst deltagande i arbetskraften av samtliga länder i EU och det gäller såväl för kvinnor som för män. Det är i Sverige 16 procent av kvinnorna och 11 procent av männen som står utanför arbetskraften. I två EU-länder är andelen för kvinnor över 40 procent och i fyra länder är andelen för män över 20 procent.

VAD ÄR DÅ ORSAKEN TILL ATT man inte ingår i arbetskraften? Vanliga skäl är studier eller att man tar hand om sina barn. Var tredje kvinna i EU som stod utanför arbetskraften

KVINNOR ARBETAR BETYDLIGT OFTARE DELTID

Befolkningen 20–64 år i EU efter arbetskraftstillhörighet och arbetad tid 2016. Andel, procent

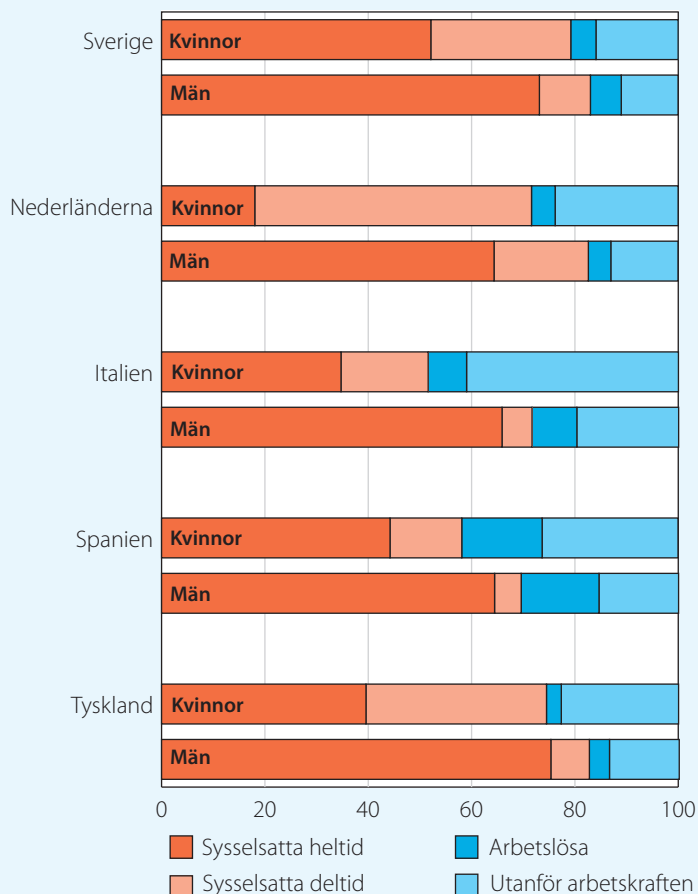
Deltid är betydligt vanligare bland kvinnor. Av kvinnorna i EU arbetar 20 procent deltid, mot 6 procent av männen.

Över
75 %

sysselsättningsgrad för kvinnor har bara Sverige

STORA SKILLNADER I SYSSELSÄTTNING MELLAN EU:S LÄNDER

Befolkningen 20–64 år i fem EU-länder efter arbetskraftstillhörighet och arbetad tid 2016. Procent

I Italien står drygt 40 procent av kvinnorna utanför arbetskraften, i Spanien, Tyskland och Nederländerna cirka 25 procent och i Sverige drygt 15 procent. Andelarna för män är betydligt lägre.

angav, som skäl till att hon inte hade betalt arbete eller sökte arbete, att hon arbetade i hemmet, till exempel med att ta hand om barn eller annan anhörig. Bland män var det ovanligt att ange detta som skäl. Det vanligaste skälet bland män var istället sjukdom eller funktionsnedsättning. I Sverige var detta det vanligaste skälet både bland kvinnor och bland män, därefter följde studier.

Personerna som ingår i arbetskraften består alltså av sysselsatta och arbetslösa. För att nå sysselsättningsmålet är det viktigt inte bara att så många som möjligt ingår i arbetskraften utan också att andelen arbetslösa i arbetskraften är liten.

Det officiella arbetslöshetstalet beräknas som andelen arbetslösa i arbetskraften men

i denna artikel utgår vi från hela befolkningen som delas in i sysselsatta, arbetslösa och utanför arbetskraften. Antalet arbetslösa sätts i relation till hela befolkningen och det innebär att andelen arbetslösa blir lägre än det officiella arbetslöshetstalet.

AV DEN TOTALA BEFOLKNINGEN 20–64 år i EU var 6 procent av kvinnorna och 7 procent av männen arbetslösa. Skillnaderna mellan länderna är stora och de två länder där högst andel av befolkningen var arbetslös 2016 är Grekland och Spanien med över 15 procent för båda könen. Inget annat land hade över 11 procent, varken för män eller för kvinnor. Länder som hade låg andel arbetslösa är bland andra Tyskland, Storbritannien, Tjeckien och Malta, ungefär

3 procent i befolkningen, både bland kvinnor och bland män. I 21 av EU:s 28 länder var det en större andel av männen än av kvinnorna som var arbetslösa.

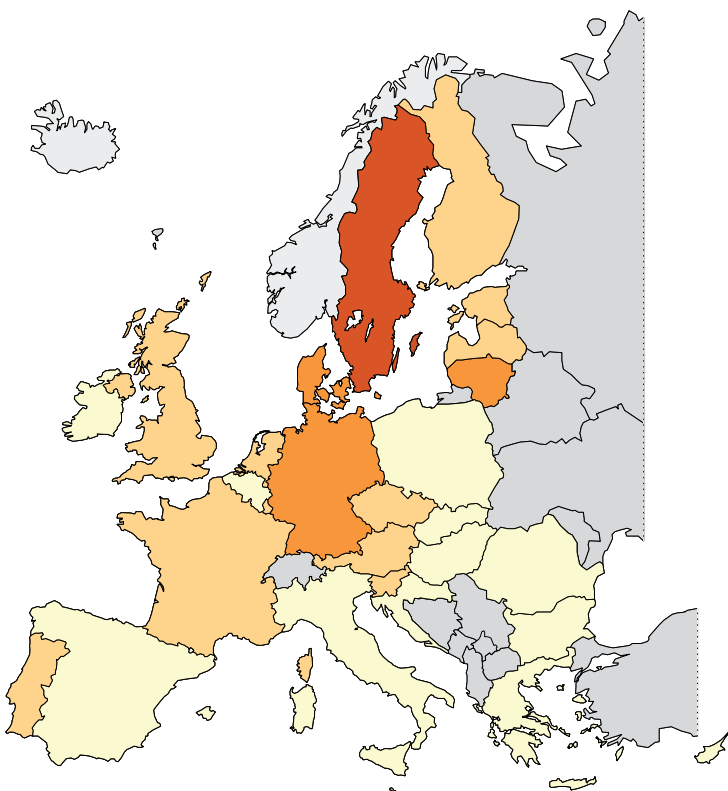
I hela EU var 65 procent av kvinnorna och 77 procent av männen i åldern 20–64 år sysselsatta. I 17 av länderna har män en sysselsättningsgrad på 75 procent eller mer. Endast i Sverige var sysselsättningsgraden för kvinnor över 75 procent.

Lägst andel sysselsatta i befolkningen 2016, både bland kvinnor och bland män, hade Grekland; där var 47 procent av kvinnorna och 66 procent av männen sysselsatta. Målet på 75 procent sysselsatta för båda könen är således ganska långt borta.

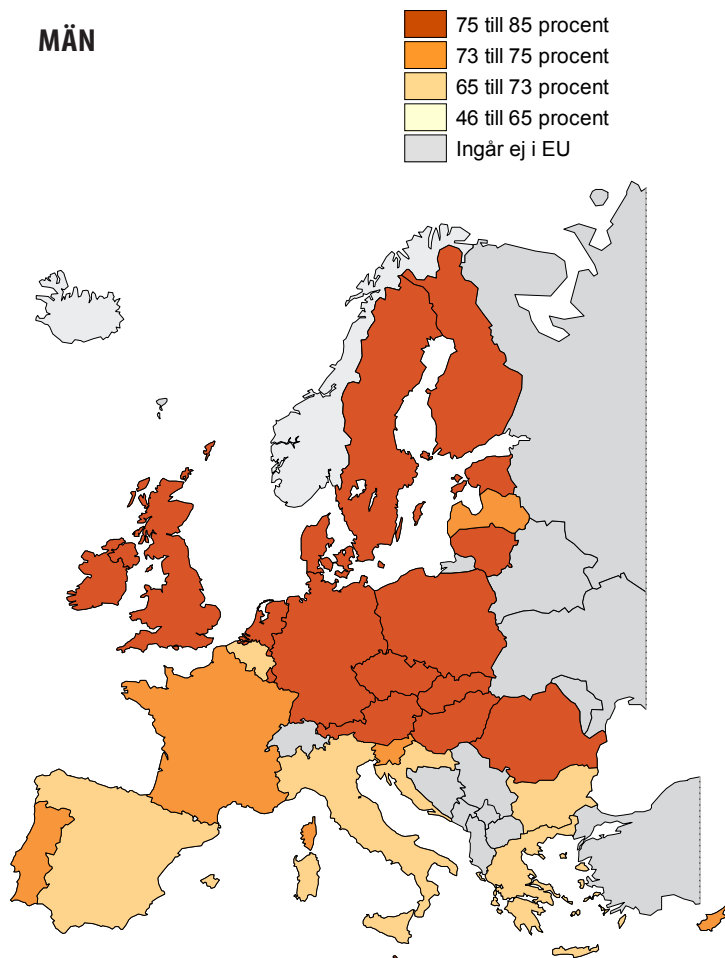
LÅNGT IFRÅN MÅLET OM 75 % SYSSELSATTA I MÅNGA LÄNDER

Andel sysselsatta per land efter kön 2015, procent

KVINNOR

MÄN

Det är bara i Sverige som sysselsättningsmålet 75 procent är uppnått för både kvinnor och män. Närmast att klara målet är Tyskland, Litauen och Danmark. I dessa länder är andelen sysselsatta män högre än 75 procent och andelen sysselsatta kvinnor mellan 74 och 75 procent. I Grekland, Spanien och Kroatien når män inte upp till 70 procent. I dessa tre länder samt i Italien, Malta och Rumänien är sysselsättningsgraden för kvinnor under 60 procent.

ATT VARA SYSSELSATT INNEBÄR inte med automatik en god inkomst och ekonomisk självständighet. Många, i synnerhet kvinnor, arbetar deltid vilket påverkar inkomsten. I vissa länder är det mycket vanligt med deltidsarbete, framför allt bland kvinnor, medan det i andra länder är en relativt ovanlig förekomst. I Nederländerna arbetar över hälften av kvinnorna och nästan var femte man i befolkningen deltid. I Bulgarien arbetar omkring en procent av befolkningen deltid, såväl bland kvinnor som bland män.

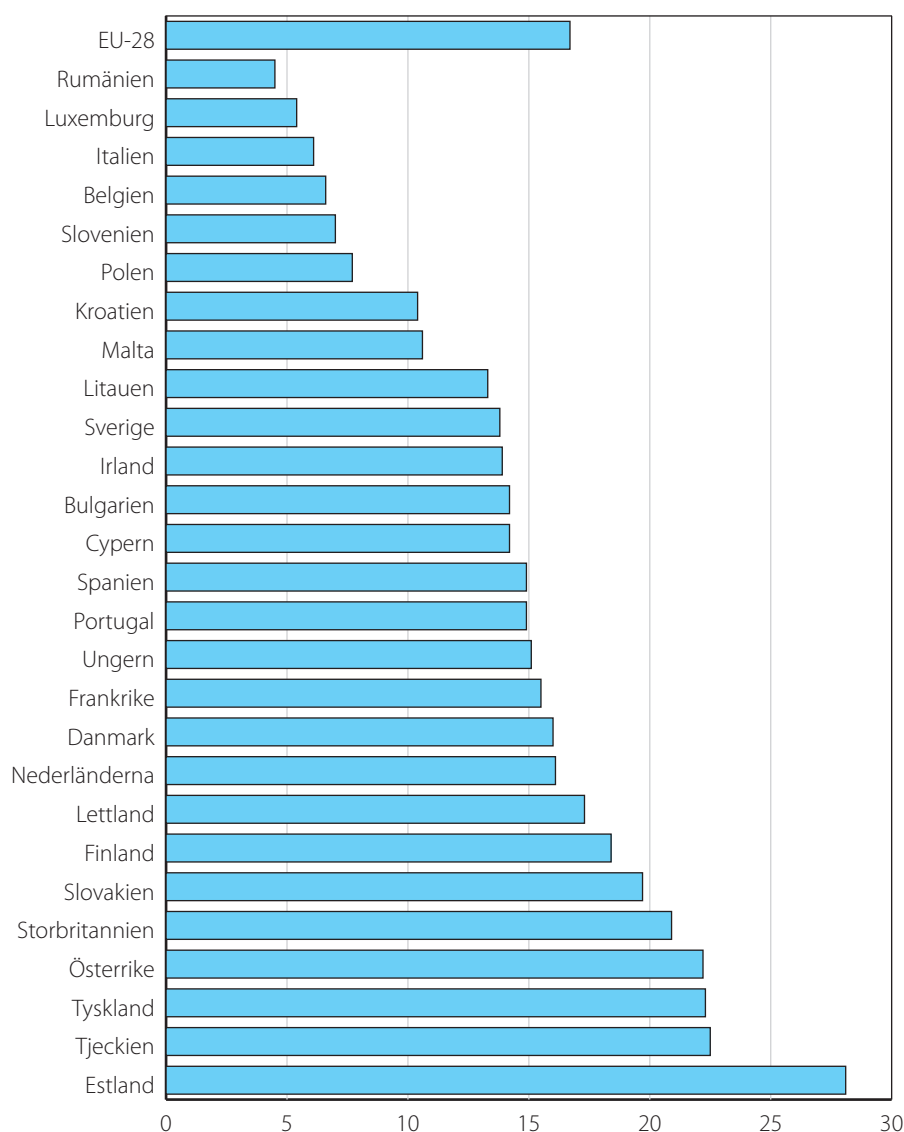
Den vanligaste orsaken för män att arbeta deltid var att de inte kunde hitta ett heltidsjobb, 40 procent av männen angav detta som skäl. Bland kvinnorna var den vanligaste orsaken att de tog hand om barn eller anhörig, 28 procent av EU:s kvinnor angav detta som skäl. I Sverige var det vanligaste skälet både bland kvinnor och bland män att de inte kunde hitta heltidsjobb. Ungefär 30 procent angav detta som orsak.

DE EKONOMISKA SKILLNADERNA på arbetsmarknaden, där män i större utsträckning

än kvinnor har förvärvsarbete och i större utsträckning arbetar heltid förstärks av att det även är löneskillnader mellan kvinnor och män. Kvinnor har inte bara lägre sysselsättningsgrad, de har också lägre lön. I hela EU var löneskillnaderna mellan kvinnor och män 17 procent. I fem länder, däribland Tyskland och Storbritannien, var löneskillnaderna mellan könen över 20 procent. I sex länder var löneskillnaden lägre än 10 procent, bland annat i Italien och Polen. I Sverige var löneskillnaden 14 procent, det vill säga något lägre än i EU totalt.

I EU HAR MÄN 17 PROCENT HÖGRE LÖN ÄN KVINNOR

Skillnad i procent mellan mäns och kvinnors lön 2014

Kvinnor har inte bara lägre sysselsättningsgrad, de har också lägre lön.

År 2014 är det senaste året då uppgifter finns för alla länder, förutom Grekland. I Rumänien är löneskillnaden mellan män och kvinnor mindre än 5 procent, i Estland närmare 30 procent och i Sverige 14 procent.

Sammantaget är skillnaderna mellan kvinnor och män på arbetsmarknaden fortfarande stora i EU:s länder. Kvinnor står i större omfattning utanför arbetskraften och arbetar i större utsträckning än män deltid. Att kvinnor därutöver också har lägre löner än män förstärker att kvinnor är mindre ekonomiskt självständiga än män. Detta gäller inte bara de yrkesverksamma åren utan även åren som pensionär eftersom pensionens storlek är beroende av hur stor inkomst man har haft i sitt yrkesverksamma liv.

Lena Bernhardt

arbetar med jämställdhetsstatistik på SCB
010-479 65 27
lena.bernhardt@scb.se

DEFINITIONER

Arbetskraften: omfattar personer som är antingen sysselsatta/förvärvsarbetar eller arbetslösa.

Sysselsatta: är personer som utfört arbete minst en timme under referensveckan eller varit tillfälligt frånvarande från arbetet.

Arbetslösa: är personer som inte är sysselsatta och som har sökt arbete och kunnat arbeta.

Sysselsättningsgrad: Andelen (%) sysselsatta av befolkningen.

Vanligen arbetad tid: den arbetstid som personen skulle arbeta enligt överenskommelse.

Lägre sysselsättning för personer med låg utbildningsnivå

Personer med låg utbildningsnivå är sysselsatta i mindre utsträckning än personer med högre utbildningsnivå, och skillnaderna har ökat under de senaste tio åren. Inom gruppen med låg utbildningsnivå är skillnaden i sysselsättning mellan män och kvinnor större än bland personer med högre utbildningsnivå.

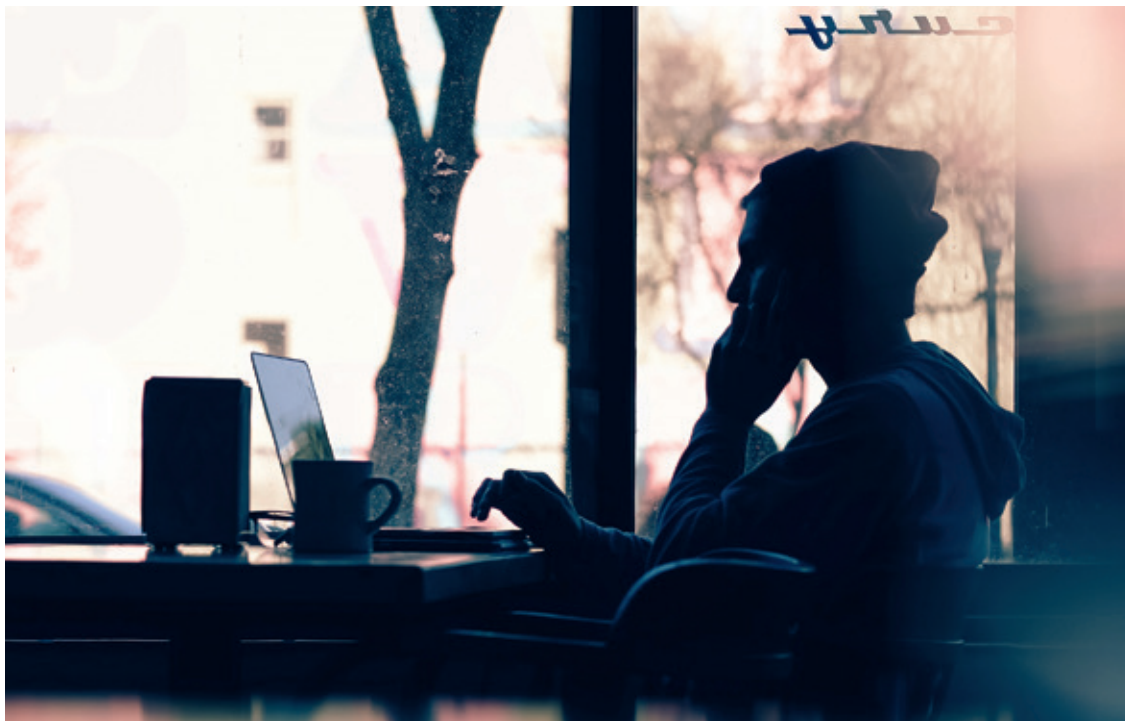

Foto: Hanna Wei, Unsplash

Genom SCB:s Arbetskraftsundersökningar (AKU) kan vi beskriva situationen på arbetsmarknaden för olika grupper i befolkningen. En faktor som påverkar personers sysselsättning är deras utbildningsnivå. En låg utbildningsnivå, i denna artikel definierad som förgymnasial utbildning, leder oftare till en svag anknytning till arbetsmarknaden.

Antalet personer i Sverige som har låg utbildningsnivå har minskat under en längre period. År 2016 hade 586 000 personer i åldrarna 20–64 år en låg utbildningsnivå, jämfört med 841 000 personer år 2005. Att ha låg utbildningsnivå är vanligare bland män, utrikes födda och bland äldre personer.

SYSSELSÄTTNINGSGRADEN, alltså andelen av befolkningen som är sysselsatt, är lägre i gruppen med låg utbildningsnivå än bland personer med minst gymnasial utbildning. För personer i åldern 20–64 år var sysselsättningsgraden i gruppen med låg utbildningsnivå 58 procent år 2016, vilket kan jämföras med 84 procent för personer med minst gymnasial utbildning. Jämfört med år 2005 har sysselsättningsgraden minskat för personer med låg utbildningsnivå medan den har ökat för personer med högre

utbildning. Skillnaden mellan grupperna har alltså blivit större. För personer med låg utbildningsnivå har dessutom osäkra anställningsformer blivit mer vanligt förekommande än bland dem med minst gymnasial utbildning.

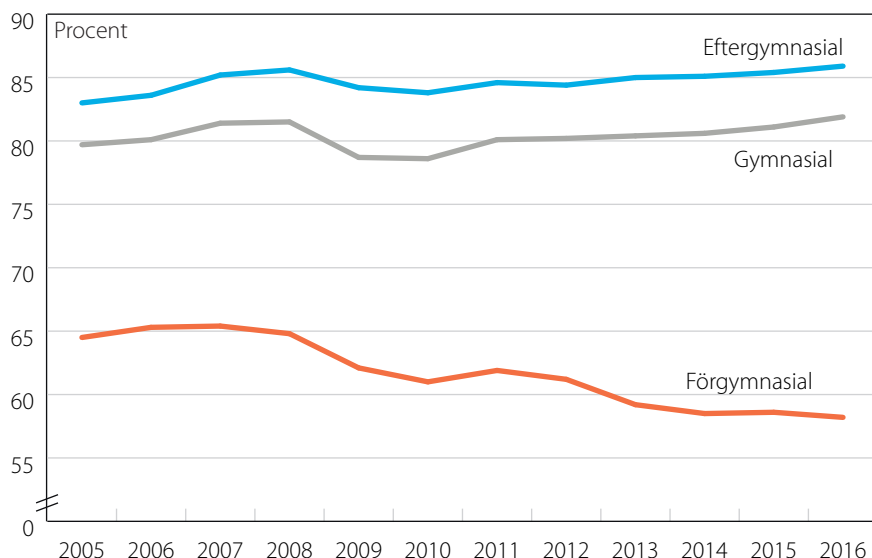
SKILLNADER I SYSSELSÄTTNINGSGRAD finns inte bara när personer med låg utbildningsnivå jämförs med personer som har minst gymnasial utbildning – även inom gruppen med låg utbildningsnivå finns skillnader när det gäller hur stor andel som är sysselsatta. Bland personer med låg utbildningsnivå är andelen sysselsatta högre för män än för kvinnor, år 2016 var 67 procent av män och 47 procent av kvinnor med låg utbildningsnivå sysselsatta. Skillnaderna mellan könen har ökat under de senaste tio åren. Män har alltså i större utsträckning än kvinnor låg utbildningsnivå, men med sysselsättningsgraden som mått har män med låg utbildningsnivå en starkare anknytning till arbetsmarknaden än kvinnor med motsvarande utbildningsnivå. Att män är sysselsatta i större utsträckning än kvinnor gäller visserligen även bland personer med högre utbildningsnivå, men där är skillnaderna mellan könen betydligt mindre.

58

procent var sysselsättningsgraden för personer med låg utbildningsnivå 2016

SYSSELSÄTTNINGSGRADEN HAR MINSKAT BLAND PERSONER MED LÅG UTBILDNINGSNIVÅ

Sysselsättningsgrad bland personer i åldern 20–64 år, efter utbildningsnivå. År 2005–2016. Procent

Sysselsättningsgraden för personer med låg utbildningsnivå är lägre 2016 än för tio år sedan. För personer med gymnasial och eftergymnasial utbildning är sysselsättningsgraden högre 2016 jämfört med 2005.

Jämfört med år 2005 har sysselsättningsgraden minskat för personer med låg utbildningsnivå.

Det finns också en skillnad i sysselsättningsgrad mellan inrikes och utrikes födda med låg utbildningsnivå, där utrikes födda i mindre utsträckning är sysselsatta. Bland utrikes födda är andelen sysselsatta lägre bland födda utanför Europa jämfört med födda inom Europa. Personer med låg utbildningsnivå som är födda utanför Europa är dock som grupp betydligt yngre än de som är födda i Sverige och Europa. Eftersom sysselsättningsgraden generellt är lägre bland yngre kan därmed gruppens ålderssammansättning vara en faktor som delvis förklarar gruppens låga sysselsättningsgrad.

UNDER DE SENASTE TIO ÅREN har alltså sysselsättningsgraden för hela gruppen med låg utbildningsnivå minskat. En förklaring till detta är att sammansättningen av gruppen har förändrats och att den idag i större utsträckning består av grupper som har en svag anknytning till arbetsmarknaden. En större andel av personer med låg utbildningsnivå är idag unga eller utrikes födda. Då detta är grupper som, oavsett utbildningsnivå, har låg sysselsättningsgrad kan man, när deras andel av den totala gruppen med låg utbildningsnivå ökar, förvänta sig att sysselsättningsgraden i gruppen som helhet minskar.

På motsvarande sätt kan den ökade skillnaden i sysselsättningsgrad mellan män och kvinnor med låg utbildningsnivå sannolikt delvis förklaras av sammansättningen av gruppen med låg utbildningsnivå. Skillnaderna i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män är större för utrikes födda, drygt 20 procentenheter jämfört med 14 för inrikes födda, och i denna grupp har könsskillnaderna också ökat under de senaste tio åren. När allt fler i gruppen med låg utbildningsnivå är födda utanför Europa får det betydelse för könsskillnaderna i hela gruppen.

Antalet personer 20–64 år som har en låg utbildningsnivå minskade mellan 2005 och 2016 med 254 000 personer, eller 30 procent. Det är möjligt att denna minskning haft effekter på gruppens sammansättning som vi inte undersökt här. Med andra ord kan gruppen ha förändrats utifrån egenskaper som påverkar deras möjligheter att ta sig in på arbetsmarknaden, men som inte är direkt relaterade till ålder, kön och födelse-region.

LÄS MER

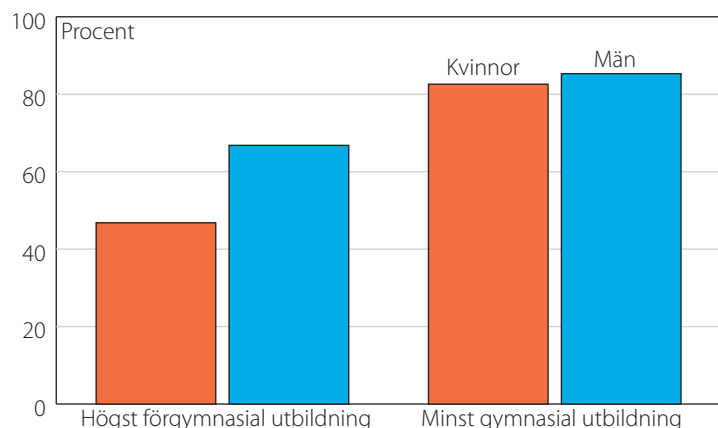
i rapporten Arbetsmarknaden för personer med låg utbildning 2005–2016. Rapporten hittar du på www.scb.se/aku

>>>

FÖR PERSONER MED LÅG UTBILDNINGSNIVÅ...

...ÄR SYSSELSÄTTNINGEN BETYDLIGT LÄGRE FÖR KVINNOR ÄN MÄN

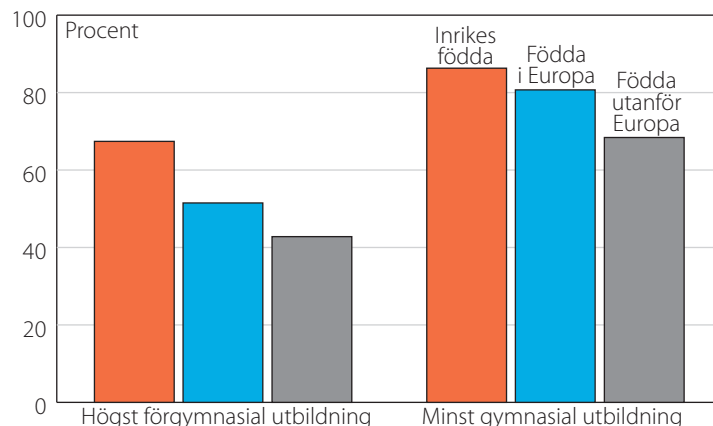
Sysselsättningsgrad bland personer i åldern 20–64 år, efter kön och utbildningsnivå. År 2016. Procent

Sysselsättningsgraden för kvinnor med låg utbildningsnivå är 47 procent, jämfört med 67 procent för män med samma utbildningsnivå. Skillnaderna mellan kvinnor och män är mindre för personer med minst gymnasial utbildning.

...ÄR SYSSELSÄTTNINGEN LÄGRE FÖR UTRIKES FÖDDA

Sysselsättningsgrad bland personer i åldern 20–64 år, efter födelseregion och utbildningsnivå. År 2016. Procent

Sysselsättningsgraden för inrikes födda med låg utbildningsnivå är 67 procent, jämfört med 51 procent för födda i Europa och 43 procent för födda utanför Europa. För personer med minst gymnasial utbildning är skillnaden mellan olika födelseregioner mindre.

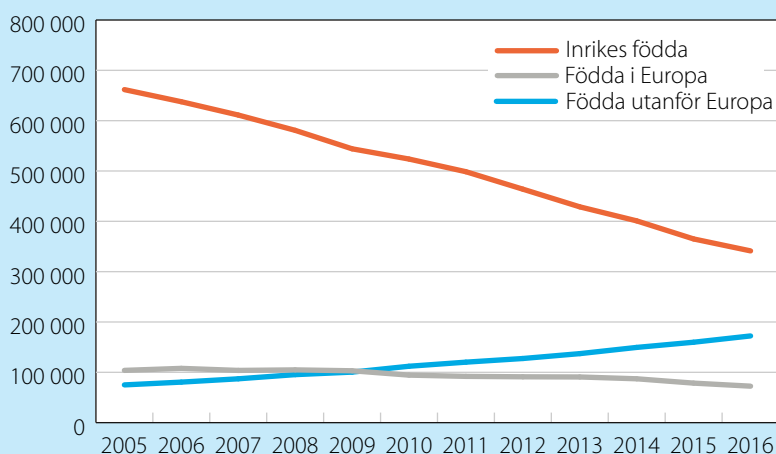
Bland personer med låg utbildningsnivå är andelen sysselsatta högre för män än för kvinnor.

PERSONER MED LÅG UTBILDNINGSNIVÅ

År 2016 var det, enligt SCB:s Arbetskraftsundersökningar, 586 000 personer i åldrarna 20–64 år som hade högst förgymnasial utbildning, här kallat låg utbildningsnivå. Av dem är 252 000 kvinnor och 334 000 män. I gruppen är 341 000 inrikes födda, 72 000 födda utanför Sverige men inom Europa och återstående 172 000 födda utanför Europa. Antalet inrikes födda med låg utbildningsnivå har minskat kraftigt under de senaste tio åren medan antalet födda utanför Europa med låg utbildningsnivå har ökat under samma period.

ALLT FÄRRE INRIKES FÖDDA HAR LÅG UTBILDNINGSNIVÅ

Antal personer i åldern 20–64 år med högst förgymnasial utbildning, efter födelseregion. År 2005–2016. Antal

Antalet inrikes födda med förgymnasial utbildning har minskat kraftigt. Det beror på att förgymnasial utbildning är vanligare bland äldre, som i gruppen 20–64 år successivt ersätts av yngre personer som har högre utbildningsnivå. Antalet utrikes födda inom Europa med låg utbildningsnivå har minskat något medan antalet födda utanför Europa med låg utbildningsnivå har ökat.

Pär Sandberg

arbetar med Arbetskraftsundersökningarna på SCB
010-479 47 35
par.sandberg@scb.se

Brist på gymnasialt yrkesutbildade även om 20 år

Tillgången på arbetskraft med yrkesinriktad gymnasial utbildning väntas inte kunna möta den framtida efterfrågan. För de utbildningsgrupper som arbetsgivarna redan idag har svårt att rekrytera finns därmed risk för att dagens brist förvärras. Samtidigt som efterfrågan på gymnasialt yrkesutbildade ökar riskerar det bli ännu svårare att hitta behöriga yrkeslärare.

Foto: Boostinjay, Unsplash

» I rapporten *Trender och prognoser 2017* presenterar SCB både dagens arbetsmarknad och framtidsutsikterna för 59 olika utbildningsgrupper. Syftet med beräkningarna är att lyfta fram de obalanser mellan tillgång och efterfrågan på arbetskraft som kan komma att uppstå givet det utbildningssystem och de utbildningsmönster vi ser idag. Användare av statistiken är bland annat utbildningsplanerare, utredare, forskare och studie- och yrkesvägledare.

Prognosen, som sträcker sig till 2035, visar att tillgången på arbetskraft med yrkesinriktad gymnasial utbildning inte kommer att kunna möta den framtida efterfrågan inom flera utbildningsområden. Det finns risk för brist på bland annat utbildade inom bygg, industri och fordon. Det finns även risk för brist på utbildade inom vård och omsorg samt restaurang och livsmedel.

Men för att kunna uttala oss om framtidens arbetsmarknad måste vi börja med att titta på dagens arbetsmarknadssituation. För att få en uppfattning

85%
av yrkeslärar-
utbildade väntas att
gå i pension fram till
år 2035.

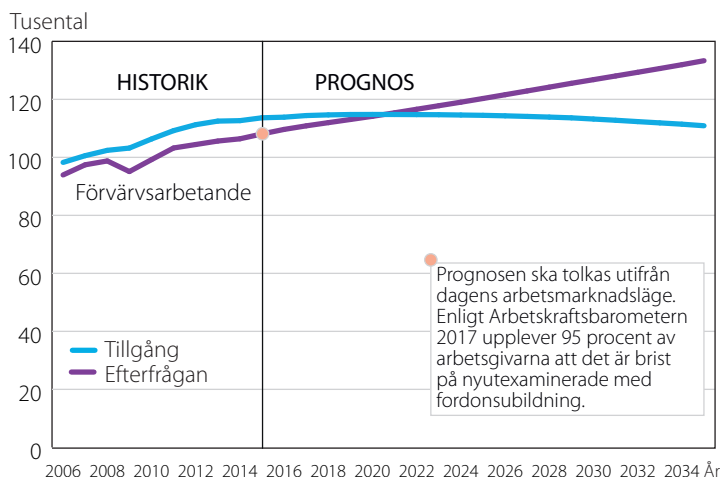
om läget på arbetsmarknaden idag används arbetsgivarnas bedömningar i SCB:s årliga Arbetskraftsbarometer. Arbetsgivarna tillfrågas om tillgången på nyutexaminerade såväl som yrkeserfarna. 2017 års undersökning visar tydligt att bristen på arbetsökande med en gymnasial yrkesutbildning har blivit mer utbredd. För 12 av de 13 gymnasiala yrkesutbildningsgrupper som undersöks rapporterar arbetsgivarna brist på nyutexaminerade.

I STORT SETT SAMTLIGA ARBETSGIVARE har upplevt svårigheter att rekrytera nyutexaminerade med gymnasial fordonsutbildning. Givet dagens utbildningsmönster väntas tillgången på arbetskraft med fordonsutbildning ligga kvar på ungefär dagens nivå även år 2035 då nytillskottet av utbildade väntas vara ungefär lika stort som kommande pensionsavgångar. Då efterfrågan på arbetskraft med den här utbildningen samtidigt väntas öka riskerar dagens brist på fordonsutbildade att tillta på sikt.

FORDONSUTBILDNING

2015 arbetade 108 000 fordonsutbildade. Ett par procent av dem var kvinnor. Vanliga yrken är motorfordonsmekaniker och fordonsreparatör. Tillflödet av fordonsutbildade sker idag främst genom gymnasieskolans fordons- och transportprogram.

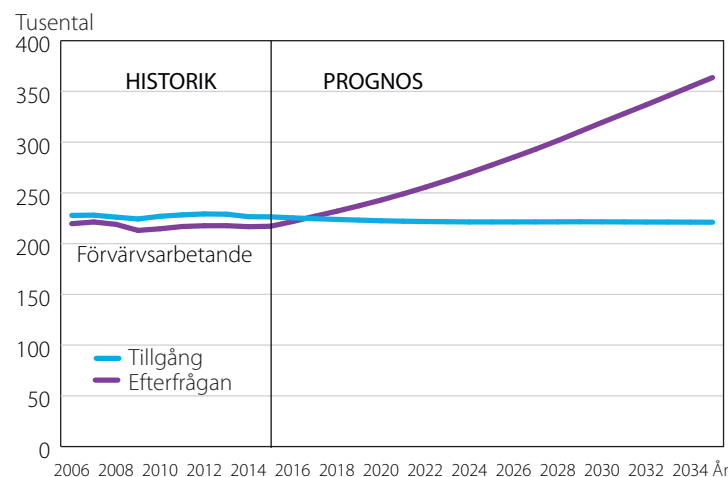
Prognos över tillgång och efterfrågan på arbetskraft med gymnasial fordonsutbildning till år 2035

VÅRD- OCH OMSORGSUTBILDNING

2015 arbetade 217 000 personer med en vård- och omsorgsutbildning på gymnasial nivå. Vanligast är att arbeta som undersköterska. Andra vanliga yrken för personer med denna utbildning är skötare, vårdare, personlig assistent och vårdbiträde. Idag är närmare nio av tio i arbetskraften kvinnor.

Prognos över tillgång och efterfrågan på arbetskraft med gymnasial vård- och omsorgsutbildning till år 2035

VÅRD- OCH OMSORGSUTBILDADE är en annan stor utbildningsgrupp på arbetsmarknaden. Under de senaste tre åren har andelen arbetsgivare som rapporterar brist på nyutexaminerade med gymnasial vård- och omsorgsutbildning ökat, och 2017 uppgav sex av tio arbetsgivare att de hade svårt att rekrytera nyutexaminerade med denna kompetens.

Idag är det fler som genomför en vård- och omsorgsutbildning via vuxenutbildningen än inom gymnasieskolan. En bakomliggande förklaring till det är yrkesvux, en statlig extrasatsning på yrkesinriktade utbildningar inom den kommunala vuxenutbildningen som genomförts på senare år. Om dagens utbildningsmönster kvarstår de kommande tjugo åren beräknas ett årligt tillskott från vuxenutbildningen på 5 100 personer med en gymnasial vård- och omsorgsutbildning. Samtidigt beräknas ett årligt tillskott på 3 600 personer komma från vård- och omsorgsprogrammet inom gymnasieskolan.

Antalet nyutbildade väntas inte vara tillräckligt många för att både ersätta kommande pensionsavgångar och samtidigt möta ett ökat personalbehov inom framförallt äldreomsorgen. Särskilt efter år 2020 väntas efterfrågan på vård- och omsorgsutbildade öka, då 40-talisterna kommer upp i den mer

”
Tre av fyra arbetsgivare upplever idag att det är brist på restaurangutbildade på gymnasial nivå.

vårdbehövande åldersgruppen 80 år och äldre. Sammantaget finns risk för stor brist på vård- och omsorgsutbildade år 2035.

TRE AV FYRA ARBETSGIVARE upplever idag att det är brist på restaurangutbildade på gymnasial nivå. Andelen arbetsgivare som rapporterar brist på nyutexaminerade har legat på en hög nivå sedan 2015. Efterfrågan på gymnasialt utbildade inom restaurang och livsmedel beräknas öka på sikt, bland annat som en följd av en väntad tillväxt av antalet som

ARBETSKRAFTSBAROMETERN

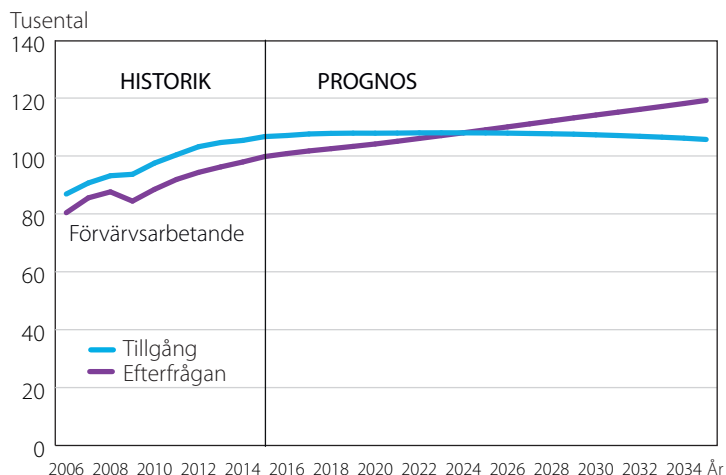
Arbetskraftsbarometern ger information om det aktuella arbetsmarknadsläget och framtidsutsikterna de närmaste åren för 72 utbildningsgrupper, varav 13 är gymnasieutbildningar och 59 är högskoleutbildningar.

Varje höst skickas drygt 10 000 blanketter ut till cirka 7 500 personalansvariga på ett urval av arbetsställen. De tillfrågas bland annat om tillgången på sökande (God tillgång/Balanserad tillgång/Brist) samt hur de bedömer att antalet anställda med de aktuella utbildningarna kommer att förändras på ett respektive tre års sikt.

RESTAURANG- OCH LIVSMEDELSUTBILDNING

Kock, kallskött och försäljare inom detaljhandel är exempel på vanliga yrken bland de 100 000 personer med restaurang- och livsmedelsutbildning som var i arbete år 2015. Könsfördelningen inom gruppen är jämn. Tillskottet av utbildade kommer idag främst från gymnasieskolans restaurang- och livsmedelsprogram men även till viss del från kommunal vuxenutbildning och arbetsmarknadsutbildning.

Prognos över tillgång och efterfrågan på arbetskraft med gymnasial restaurang- och livsmedelsutbildning till år 2035

arbetar inom hotell- och restaurangbranschen. Trots att antalet som går i pension de kommande tjugo åren väntas vara litet beräknas den framtida tillgången på utbildad arbetskraft inte vara tillräcklig för att kunna möta en ökad efterfrågan. Dagens brist på restaurangutbildade riskerar därför att förstärkas på sikt, givet dagens intresse för utbildningen.

Samtidigt som bristen på gymnasialt yrkesutbildade riskerar att förvärras visar SCB:s prognos också att tillgången på arbetskraft med en lärarutbildning inom gymnasieskolans yrkesämnen inte väntas kunna svara mot den framtida efterfrågan. Med nuvarande utbildningsdimensionering finns risk för stor brist på yrkeslärare. Bland de lärare som arbetar inom gymnasieskolans yrkesämnen saknar nästan 45 procent en pedagogisk högskoleexamen, vilket tyder på en påtaglig brist redan idag. På sikt riskerar vi att få ännu svårare att hitta behöriga yrkeslärare. 85 procent av de yrkeslärarutbildade som idag tillhör arbetskraften kommer att gå i pension fram till år 2035 och antalet nyutbildade väntas inte räcka till för att möta upp detta. I samband med utbildnings-satsningar som aviserats, till exempel inom ramen för yrkesvux, är därmed bristen på yrkeslärare viktig att belysa.

Therese Landerholm och Karin Zetterberg Grünwald arbetar med analyser inom utbildning och arbetsmarknad på SCB.

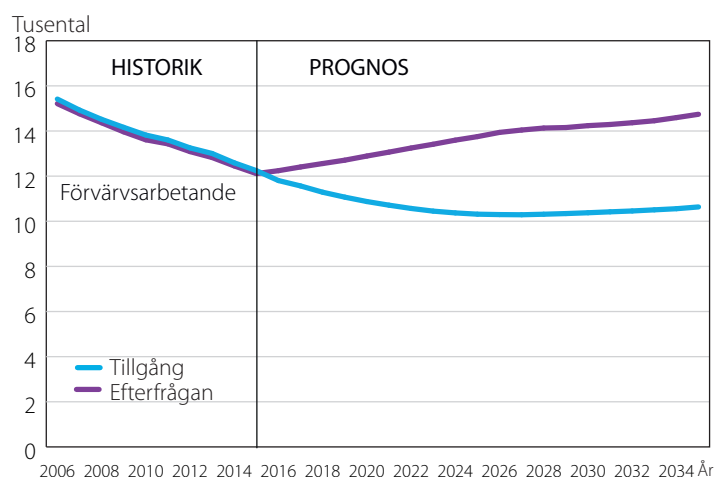
Therese Landerholm
010-479 40 39
therese.landerholm@scb.se

Karin Zetterberg Grünwald
010-479 45 31
karin.grunewald@scb.se

YRKESLÄRARUTBILDNING

År 2015 fanns 12 100 personer med en yrkeslärarutbildning som arbetade, varav drygt hälften arbetade inom utbildningsområdet. Könsfördelningen inom utbildningsgruppen är idag relativt jämn.

Prognos över tillgång och efterfrågan på arbetskraft med yrkeslärarutbildning till år 2035

TRENDER OCH PROGNOSE

Trender och prognoser 2017 visar tillgången och efterfrågan på utbildade, med siktet inställt på 2035. Beräkningarna av den framtida tillgången syftar till att visa vad resultatet blir om utbildningssystemet förblir i stort sett detsamma som idag och om personer väljer och slutför utbildningar på samma sätt och i samma takt som idag.

Prognosen fångar historiska och nuvarande trender, till exempel vilka yrken som har ökat eller minskat i antal inom olika näringsgrenar de senaste åren. I prognosens utgångsläge är arbetslösheten den enda skillnaden mellan tillgång och efterfrågan som kan mätas med registerdata. Efterfrågan, mätt med hjälp av registerdata, kan i prognosens utgångsläge därför aldrig vara större än tillgången. Det här medför att situationen i utgångsläget för prognosen alltid redovisar en viss grad av överskott (arbetslöshet) oavsett hur det faktiskt förhåller sig avseende brist, balans eller överskott. Trender och prognoser är inget verktyg för att fånga en eventuell brist eller ett överskott idag, för det används till exempel Arbetskraftsbarometern.

Beräkningarna av efterfrågan på utbildade grundar sig på den framtida sysselsättningen, näringsgrensutvecklingen, yrkesutvecklingen per näringsgren och framtida utbildningskrav per yrke.

Så ställer du frågor i en statistisk undersökning

Mycket av den statistik som produceras bygger på frågor som ställs till individer. I Välfärds statistikskola beskriver vi vad du ska tänka på då du konstruerar frågor till en statistisk undersökning.

När vi med statistik vill ta reda på hur något ligger till i samhället är ett av stegen att konstruera de frågor som ska användas i undersökningen. Vägen fram till ett färdigt frågeformulär kan, lite grovt, delas in i tre steg. Anta att vi undrar hur lyckliga invånarna i en svensk kommun är.

FÖRST MÅSTE VI DEFINIERA det område vi vill mäta, i det här fallet begreppet lycka. Ofta har vi ringat in ett område i grova drag men det behöver definieras och avgränsas i detalj för att vi ska kunna veta vad det är vi mäter och i slutändan kunna uttala oss om resultaten.

VI TAR SEDAN FRAM VARIABLER som täcker in området, och blir indikatorer på det vi vill mäta. Hur många variabler som behövs beror på hur brett området är. Utan att här göra anspråk på att definiera "lycka" skulle tänkbara variabler kunna inkludera hälsa, ekonomisk situation och välbefinnande.

Till hjälp med att definiera det område man vill mäta, och vilka variabler som ger bäst mått, kan man använda sig av kvalitativa förstudier som fokusgrupper eller djupintervjuer. Fokusgrupper, där ett antal individer samtalar om några breda frågeställningar om till exempel vad lycka är och vad som gör dem lyckliga, kan då skapa underlag för förståelse av området och vilka variabler vi behöver mäta för att kunna uttala oss i ämnet. En annan källa är den teori och forskning som kan finnas sedan tidigare.

TILL SIST SKA VI SKRIVA FRÅGOR UTIFRÅN VARIABLERNA. En sak att ta ställning till är om vi ska ha subjektiva eller objektiva mått. Ett

subjektivt mått lämnar definitionen av begrepp till uppgiftslämnaren. Om vi tar mått på lycka kanske vi då ställer frågor som "Hur lycklig skulle du säga att du är?" eller "Hur nöjd är du med din ekonomi?". Vill vi däremot ha ett objektiva mått, där vi som frågeställare definierar måttet, behöver vi ställa mer objektiva frågor utifrån hur vi definierar lycka, till exempel "Hur ofta träffar du dina vänner?" eller "Hur ofta har det hänt att du inte kunnat betala dina räkningar?"

DET FINNS OLIKA FRÅGETYPER. Ur grammatisk synpunkt har vi till exempel frågesatser, uppmaningar och påståenden vilka alla är vanligt förekommande i frågeformulär. Vår erfarenhet är att en frågesats överlag är det bästa sättet att ställa en fråga. Det är det vardagliga sättet att kommunicera på. Uppmaningar kan ha en styrande, och därmed nästan oartig ton och det är nästan bara i frågeformulär som man behöver ta ställning till påståenden.

Faktafrågor kan ofta vid en första anblick tyckas enkla och självklara.

BEROENDE PÅ VAD MAN VILL MÄTA används till exempel faktafrågor, beteendefrågor och attitydfrågor. Fakta- och beteendefrågor mäter, åtminstone i teorin, observerbara saker. Sådant som svaren skulle kunna kontrolleras mot. Faktafrågor kan ofta vid en första anblick tyckas enkla och självklara, till exempel frågan "Hur många barn har du?" Likväl vet vi från kognitiva tester att frågan väcker många frågetecken, och tolkas olika av en del uppgiftslämnare – räknas sambos barn eller myndiga barn? Innefattas barn som flyttat hemi-

från? Om inte sådana oklarheter definieras i frågan kommer uppgiftslämnarna att göra det på egen hand, medvetet eller omedvetet, men antagligen på lite olika sätt.

När det gäller attitydfrågor kan det tyckas som ganska enkelt att fråga vad människor tycker om saker och ting. Attityder kan dock vara ganska svåra att mäta då de bara finns inom individen och inte är observerbara. Det finns inget "sant" värde eller andra datakällor att jämföra med. Attityder kan ibland också påverkas av frågans ordalydelse, placering i formuläret eller ämnet. Det kan även vara saker utanför undersökningen som aktuella nyhetshändelser eller omgivningens åsikter. Man bör inte ställa frågor om sådant som uppgiftslämnaren inte känner till, och när det gäller attityder, sådant som uppgiftslämnarna inte kan förväntas ha en åsikt om.

EN TIDIGARE ARTIKEL OM MÄTTEKNIK (Välfärd 3/2017) tog upp vikten av att undvika ledande frågor och flera frågor i en. Något annat man så långt möjligt bör undvika i frågor är negationer. Negationen ger frågan motsatt betydelse. Uppgiftslämnaren kan behöva bekräfta en negativ åsikt med ett positivt svarsalternativ vilket är krävande. Det kan även hända att slarvig läsning gör att frågans betydelse missuppfattas då betydelsen är beroende av ett ord, själva negationen. Särskilt illa är det om även svarsskalan har negation. Då måste uppgiftslämnaren ta ställning till dubbla negationer, t.ex. "Det stämmer inte att jag inte..."

En fråga ska vara enkel, kort, rak och begripligt formulerad.

EN FRÅGA BEHÖVER DEFINIERAS I TID. Om det är ett "normalläge" som avses bör det tydliggöras genom tillägg som till exempel "vanligtvis", "oftast" eller "generellt sett". Om frågan däremot syftar på en specifik period (en referensperiod) ska perioden vara tydlig och rimlig, givet det som ska mätas. "...senaste året" kan till exempel vara en tydlig referensperiod om man ställer frågan i januari då det blir tydligt att den syftar på året innan vilket också är en lätthanterlig period för minnet. Om frågan däremot ställs i mars blir det lite mer problematiskt. Syftar vi då på "året innan" eller de senaste 12 månaderna, mars-mars? Det senare är också en mindre naturlig period att hantera för minnet. När det gäller längden på referensperioder är en enkel regel att framträdande händelser (få barn, få nytt jobb, sjukhusvistelse m.m.) kan ha en längre referensperiod som sträcker sig flera år bakåt i tiden medan vardagliga händelser (hur ofta man motionerat, hur många liter mjölk man handlat osv.) bör ha en kort referensperiod, exempelvis den senaste veckan/veckorna.

När man ställer frågor i blanketter och intervjuer finns många aspekter att ta hänsyn till. Det finns sällan frågor som passar alla

situationer. Exempelvis varierar vilken grupp som ska besvara undersökningen, i vilken kontext frågorna ställs samt vad som ska mätas. En kortfattad regel är att en fråga ska vara enkel, kort, rak och begripligt formulerad och man bör undvika svåra och mångtydiga ord samt förkortningar. Att få frågor som fungerar kräver både gediget förarbete där område och variabler definieras men också att de enskilda frågorna testas innan de tas i bruk.

ATT TÄNKA PÅ VID KONSTRUKTION AV FRÅGOR

- Frågan ska kunna förstås av alla uppgiftslämnare.
- Frågan ska förstås på samma sätt av alla uppgiftslämnare.
- Frågan ska mäta det som avses.
- Frågan ska vara så kort som möjligt (men inte förkortas på bekostnad av förståelsen).
- Uppgiftslämnare ska inte reagera negativt på frågan.
- Frågan ska ha ett syfte (annars bör den inte ställas och ta upp uppgiftslämnarnas tid).

LÄSTIPS

Läs mer om frågekonstruktion i boken "Frågor och svar: om frågekonstruktion i enkät- och intervjuundersökningar"

Boken finns tillgänglig på www.scb.se

Fredrik Scheffer och Andreas Persson arbetar med frågekonstruktion och mätteknik på SCB

Fredrik Scheffer

010-479 49 25
fredrik.scheffer@scb.se

Andreas Persson

010-479 62 48
andreas.persson@scb.se

Arbete i linje med utbildningen vanligare bland examinerade

De högskolestudenter som avslutat sin utbildning med examen har i större utsträckning arbete efter utbildningen och arbetet överensstämmer också i högre grad med det område utbildningen varit inriktad mot. En större andel bland de som har ett arbete som överensstämmer med utbildningen är också nöjda med sitt arbete.

Foto: Marius Ciocirlan, Unsplash

SCB följer regelbundet upp inträdet på arbetsmarknaden efter högskoleutbildning.

Under våren 2017 fick ett urval av universitets- och högskolestudenter som avslutat sina studier läsåret 2013/14 svara på en enkät om sin situation på arbetsmarknaden. Framför allt på generella program är det vanligt att avsluta sin utbildning utan examen. Därför ingår både examinerade och de som har läst minst två år men avslutat studierna utan examen i undersökningen. De vanligaste skäl som studenterna anger för att ha avslutat studierna utan examen är att de fick ett arbete, att de tappade studiemotivationen eller inte trivdes, att det var svårt att kombinera studierna med arbete eller att de anser att de inte behöver ett examsbevis.

MEN STÄMMER DET att det går lika bra på arbetsmarknaden oavsett om studenterna har ett examsbevis som de kan visa upp när de söker jobb eller inte? Statistiken pekar på att det lönar sig att fullfölja högskolestudierna och ta ut examsbeviset för den som vill ha ett arbete som är i linje med utbildningen. Det är en lägre andel av de utan examen som har ett arbete tre år efter avslutade studier (88 procent) jämfört med de som har examen (94 procent). Dessutom har de med examen i högre grad arbeten som

94 %

har arbete tre år efter avslutade högskolestudier bland de med examen.

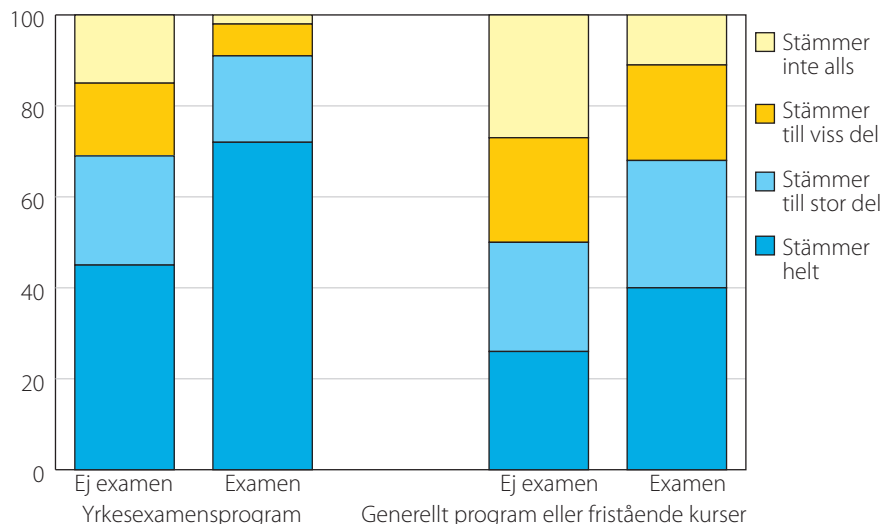
överensstämmer med utbildningen. Av de examinerade som arbetar anser 80 procent att arbetet helt eller till stor del stämmer överens med det område som utbildningen var inriktad mot, jämfört med 56 procent av de som inte har examen. Andelen som har svarat att arbetet inte alls överensstämmer med utbildningen är 6 procent för de examinerade och 22 procent för de utan examen.

DET FINNS TYDLIGA SKILLNADER i överensstämmelse mellan utbildning och arbete mellan de som har läst ett yrkesexamensprogram och de som har läst ett generellt program eller fristående kurser. Av de med en yrkesexamen som har ett arbete anser 89 procent att arbetet helt eller till stor del stämmer överens med det område som utbildningen var inriktad mot, jämfört med 67 procent av de som läst ett yrkesexamensprogram men inte avslutat med examen. Skillnaden förklaras delvis av att många yrkesexamensprogram leder till legitimationsyrken som kräver examen från relevant högskoleutbildning.

Bland de med en generell examen som har ett arbete anser 66 procent att arbetet helt eller till stor del stämmer överens med det område utbildningen var inriktad mot, jämfört med 49 procent bland de utan examen. Att överensstämmelsen generellt är

HÖGST ÖVERENSSTÄMMELSE MELLAN UTBILDNING OCH ARBETE BLAND EXAMINERADE FRÅN YRKESEXAMENSPROGRAM

Studenter som avslutat högskolestudierna 2013/14 som var sysselsatta våren 2017 efter hur väl arbetet överensstämmer med det område utbildningen var inriktad mot. Procent

Överensstämmelsen mellan utbildning och arbete är högre bland de som läst ett yrkesexamensprogram och bland de som avslutat utbildningen med examen.

lägre bland de som läst generella program eller fristående kurser kan delvis bero på att det är svårare att bedöma överensstämmelsen med arbetet för generella utbildningar.

De som arbetar inom ett område som inte alls överensstämmer med utbildningen fick svara på varför de gör det. De vanligaste orsakerna var att de saknar den erfarenhet som krävs, att de vill arbeta med annat, att det inte fanns några arbeten att söka inom området och att de saknar kontakter till arbetsgivare.

DE SOM HAR ETT ARBETE SOM överensstämmer med utbildningen är i större utsträckning nöjda med sitt arbete. Nästan 95 procent av alla (oavsett examen eller inte) med arbeten helt eller till stor del inom samma område som utbildningens inriktning är också ganska eller mycket nöjda med sitt arbete. Det kan jämföras med cirka 70 procent bland de som arbetar inom ett helt annat område än utbildningen var inriktad mot.

Totalt sett är de utan examen ungefär lika nöjda med sina arbeten som de med examen och det trots att de utan examen i större utsträckning har arbeten som inte alls överensstämmer med utbildningen. En förklaring kan vara att ett vanligt skäl för att ha ett

arbete som inte alls överensstämmer med utbildningen är att de ville arbeta med annat. Bland de som angett att de arbetar inom ett annat område än utbildningens inriktning eftersom de ville arbeta med annat är 84 procent mycket eller ganska nöjda med sitt arbete. Bland de som angav andra skäl var 62 procent mycket eller ganska nöjda med sitt arbete.

LÄS MER:

I rapporten Inträdet på arbetsmarknaden för universitets- och högskolestuderande som har avslutat universitets- eller högskoleutbildning 2013/14 finns fler resultat från enkätundersökningen.

www.scb.se/uf0512

Här hittar du mer information om genomströmningen i högskolan:

www.scb.se/uf0208

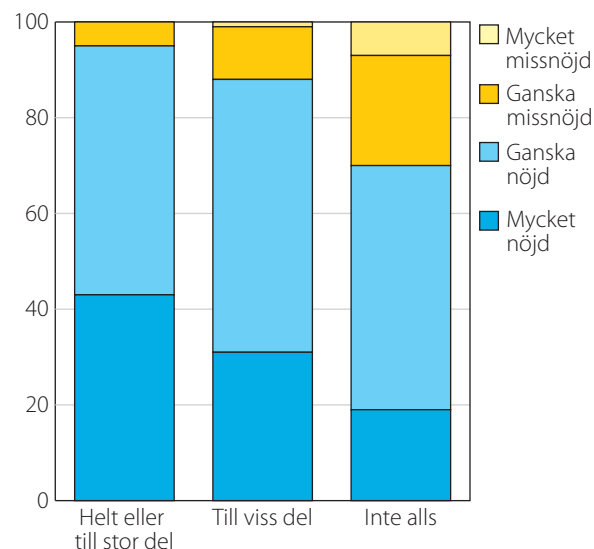

Jonathan Baquedano

arbetar med utbildningsstatistik på SCB
010-749 69 48
jonathan.baquedano@scb.se

STÖRRE NÖJDHET MED ARBETET OM DET ÖVERENSSTÄMMER MED UTBILDNINGEN

Studenter som avslutat högskolestudierna 2013/14 som var sysselsatta våren 2017 efter hur väl arbetet överensstämmer med det område utbildningen var inriktad mot och hur nöjda de är med sitt arbete. Procent

Andelen som är nöjda med sitt arbete är högre ju bättre arbetet stämmer överens med det område utbildningen var inriktad mot. Det är en mycket liten andel som är mycket missnöjd med sitt arbete och den andelen är störst bland de som har arbeten som inte alls överensstämmer med utbildningen.

FAKTA:

I undersökningen ingick högskolestudenter som haft sin sista termin under läsåret 2013/14 och som inte påbörjat högskolestudier före höstterminen 2007. Studenter utan examen skulle ha minst 120 avklarade poäng vilket motsvarar två års heltidsstudier. Totalt ingick 24 700 kvinnor och 15 100 män i populationen.

Yrkesexamensprogram:

Utbildningsprogram som leder till en viss yrkesexamen och särskilda yrken, t.ex. läkarexamen.

Generella program:

Utbildningsprogram som leder till en generell examen, t.ex. kandidatexamen. En generell examen kan också erhållas efter att ha läst fristående kurser. I generella examina ingår i denna uppföljning även konstnärliga examina.

Bättre etablering på arbetsmarknaden bland utbytesstudenter

Cirka 15 procent av alla examinerade från en svensk högskola har studerat utomlands. Majoriteten av dem har ordnat studierna på egen hand. Andelen med etablerad ställning på arbetsmarknaden är dock högst för de som varit utomlands inom ramen för ett utbytesprogram och sämre för de som ordnat studierna på egen hand.

Att studera utomlands förväntas ge många positiva effekter, bland annat ökad anställningsbarhet. Inom EU finns därför ett mål om att minst 20 procent av de som examineras från högskoleutbildning ska ha studerat eller praktiserat utomlands som en del av sin utbildning år 2020. Bland examinerade i Sverige läsåret 2016/17 var det 15 procent som genomfört en del av sin utbildning utomlands. Därtill kommer studenter från Sverige som genomfört hela högskoleutbildningen utomlands, vilket bland annat är vanligt bland läkarstudenter.

UNDER DE SENASTE 10 ÅREN har antalet högskolestudenter i Sverige som fått studiemedel för utlandsstudier ökat, även om antalet har minskat något de senaste två åren. Läsåret 2016/17 var det 25 700 studenter som deltog i utlandsstudier som utbytesstudent eller som freemover. De så kallade freemover-studenterna ordnar sina studier utomlands på egen hand, medan utbytesstudenter deltar i studier där det svenska och det utländska lärosätet har ett utbytesavtal. Utbytesstudenter behöver inte betala studieavgifter vid gästuniversitet och poäng tagna utomlands tillgodoräknas utbildningen i Sverige. Det är mycket vanligare att studera utomlands som freemover än som utbytesstudent.

HUR GÅR DET DÅ för personer som studerat utomlands? För att undersöka detta tittar vi närmare på studenter med en examen från en svensk högskola. Det innebär att vi exkluderar freemover-studenter som tagit en examen i ett annat land. Vi jämför andelen med etablerad ställning på arbetsmarknaden 2015 bland de som fått studiemedel för utlandsstudier någon gång mellan 2007–2009 och de som fått studiemedel för studier i Sverige inom samma period men som aldrig fått studiemedel för utlandsstudier. För att räknas som etablerad ska man bland annat ha en arbetsinkomst på minst 224 600 kronor under året, vilket motsvarar cirka 18 700 kronor per månad, och man får inte ha varit arbetslös under året.

Andelen av de examinerade som är etablerade på arbetsmarknaden varierar beroende på vilken typ av examen det handlar om, men andelen skiljer sig också mellan de som har fått studiemedel för utlandsstudier och de som inte har fått det. Andelen med eta-

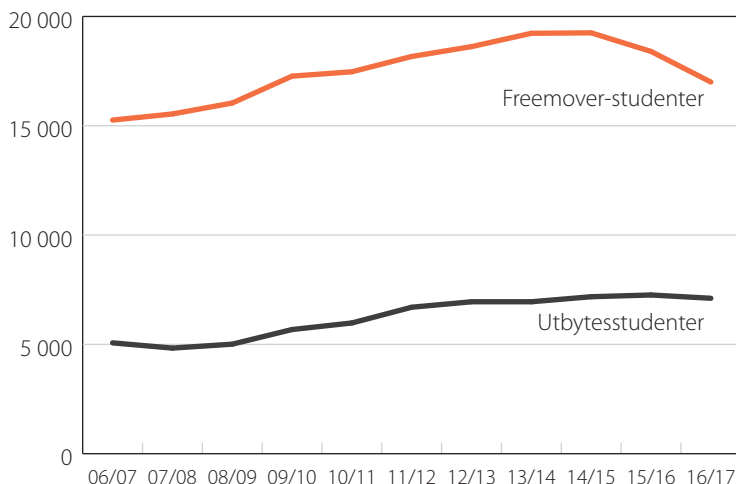
Foto: Benjamin Zanatta, Unsplash

blerad ställning på arbetsmarknaden 2015 är högst bland examinerade som fått studiemedel för utbytesstudier (88 procent), följt av examinerade som enbart fått studiemedel för studier i Sverige (84 procent). Lägst är etableringsgraden bland examinerade som varit utomlands som freemover-studenter (79 procent).

Vi har valt ut några examensgrupper och i de flesta av dem finns detta mönster, det vill säga etableringen är högst bland de som fått studiemedel för utbytesstudier och lägst bland de som fått studiemedel för utlandsstudier som freemover-studenter. Skillnaderna

MAJORITETEN AV DE SOM STUDERAR UTOMLANDS ORDNADE UTLANDSSTUDIERNÄ PÅ EGEN HAND

Antal personer som fått studiemedel för högskolestudier utomlands 2006/07–2016/17

Antalet högskolestudenter som får studiemedel för utlandsstudier har ökat under de senaste tio åren. Antalet freemover-studenter har de senaste åren minskat från drygt 19 000 till 17 000, medan antalet utbytesstudenter har legat stabilt omkring 7 000.

inom de olika examensgrupperna är dock för det mesta små. Andelen med etablerad ställning är högst bland läkarexaminerade som enbart studerat i Sverige och de med civilingenjörsexamen som studerat utomlands som utbytesstudenter. Bland läkar- och lärarexaminerade är andelen med etablerad ställning högst bland de som enbart studerat i Sverige. Andelen är lägst bland examinerade på grundnivå som haft *Humaniora och konst* som huvudsaklig studieinriktning och som enbart studerat i Sverige.

TVÅ MÖJLIGA FÖRKLARINGAR för god etablering bland studenter som studerat utomlands är dels att det är de duktigaste studenterna som pluggar utomlands och att dessa också har de bästa chanserna på arbetsmarknaden. Det råder konkurrens om utbytesplatserna och urvalet sker ofta efter betyg. Därutöver har flera studier visat att utlandsstudier i sig ger bättre chanser på arbetsmarknaden.

FAKTA

Etablerad ställning på arbetsmarknaden

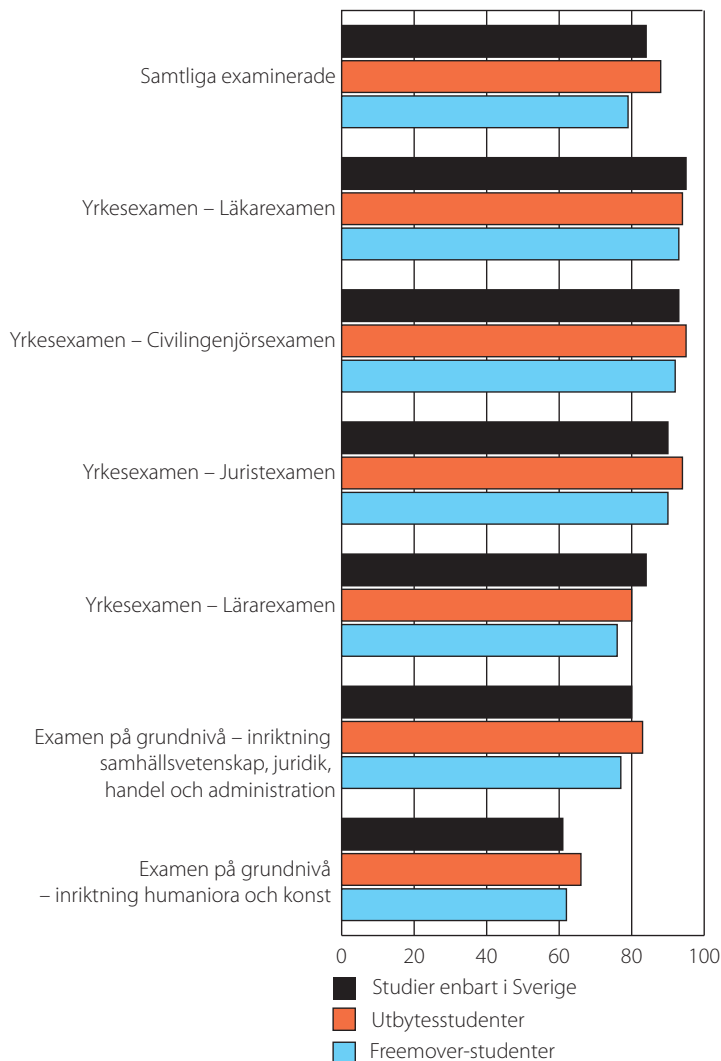
För att ha etablerad ställning på arbetsmarknaden enligt etableringsmättet ska man ha arbetsinkomst på minst 224 600 kronor under året (avser år 2015), samt vara sysselsatt enligt sysselsättningsregistrets definition (november aktuellt år). Inga händelser som indikerar arbetslöshet eller som indikerar arbetsmarknads-politiska åtgärder får ha funnits under året.

Population

Etableringen på arbetsmarknaden avser examinerade som fått studiemedel för utbytesstudier eller utlandsstudier som freemover någon gång mellan 2007–2009. Examinerade som under denna period fått studiemedel för båda typer av utlandsstudier har exkluderats. De som fått studiemedel för utlandsstudier jämförs med examinerade som fått studiemedel för studier i Sverige under samma period men som aldrig fått studiemedel för utlandsstudier. Totalt ingår cirka 229 000 examinerade, varav 4 procent fått studiemedel för utbytesstudier och 2 procent för utlandsstudier som freemover.

HÖGRE ETABLERINGSGRAD BLAND UTBYTESSTUDENTER ÄN BLAND FREEMOVER-STUDENTER, MEN MINDRE SKILLNADER INOM SAMMA EXAMENSGRUPP

Andelen med etablerad ställning på arbetsmarknaden 2015 bland examinerade som fått studiemedel för högskolestudier 2007–2009. Procent

Läkarexaminerade har den högsta andelen med etablerad ställning bland de examensgrupper vi har valt ut. Etableringen skiljer sig mycket lite mellan de som genomfört en del av sina studier utomlands och de som enbart studerat i Sverige. Lägst är etableringsgraden bland examinerade på grundnivå med inriktning *Humaniora och konst*, ett område med förhållandevis svag arbetsmarknad.

Angelina Nyström

arbetar med utbildningsstatistik på SCB
010-479 68 29
angelina.nystrom@scb.se

LÄS MER

Läs mer i rapporten *Utlandsstudier – vad händer sedan?* som är en uppföljning av utlandsstuderandes bosättning, sysselsättning och etablering på arbetsmarknaden, inkomst samt skuldsättning och återbetalning av studielån. Rapporten finns på www.scb.se/uf0549.

För mer information om mobilitet bland studenter, se "Statistiskt meddelande om internationell studentmobilitet i högskolan" på www.scb.se/uf0209.

Foto: iStock

Cirkulär ekonomi i EU

Eurostat har utvecklat ett visualiseringsverktyg för att tydliggöra hur olika aspekter av cirkulär ekonomi som återvinning, produktion, återanvändning, reparation och avfallshantering bidrar till tillväxt och arbetstillfällen.

Visualiseringen gör det också möjligt att jämföra förutsättningarna för cirkulär ekonomi i EU:s länder.

Visualiseringen och mer om cirkulär ekonomi i Europa finns på <http://ec.europa.eu/eurostat/web/circular-economy>

Inkomsterna ökade mest för kvinnor 2005–2016

År 2016 var medianvärdet för den sammanräknade förvärvsinkomsten 309 000 kronor för åldersgruppen 20–64 år. Det innebär, räknat i fasta priser, en inkomstökning med 2,5 procent mellan 2015 och 2016 och med 22 procent mellan 2005 och 2016.

Under perioden 2005–2016 var inkomstökningen för kvinnor 25 procent, jämfört med 19 procent för män.

Kvinnor har dock fortfarande lägre inkomst än män. I åldersgruppen 20–64 år låg kvinnors medianinkomst 2016 på 82 procent av mäns inkomst. År 2010 var andelen 79 procent och år 2005 låg den på 78 procent.

Källa: SCB, www.scb.se

Foto: iStock

Skatt från privatpersoner ökade med 56 miljarder

Den slutliga skatten från privatpersoner ökade med 56 miljarder mellan deklarationsår 2016 och 2017. Från juridiska personer minskade den slutliga skatten med 4 miljarder.

Totala skatter och avgifter från fysiska personer före skattereduktioner ökade med 50 miljarder kronor och uppgick till 975 miljarder kronor. Ökningen berodde främst på kommunal inkomstskatt som ökade med 34 miljarder och uppgick till 670 miljarder kronor. Statlig skatt på såväl förvärvs- som kapitalinkomst samt allmän pensionsavgift ökade med 5 miljarder vardera.

Källa: SCB, www.scb.se

77,9

miljarder kronor blev den preliminära försäljningssiffran för detaljhandeln i december 2017. Det motsvarar en tillväxt om 2,3 procent jämfört med motsvarande månad året innan, i löpande priser.

Källa: SCB, www.scb.se

C och MP samarbetar mest över blockgränserna

I landets kommunfullmäktige är blockpolitiken inte lika tydlig som i riksdagen. Centerpartiet och Miljöpartiet är de partier som i störst utsträckning ingår i olika blocköverskridande samarbeten på kommunnivå. Den enskilt vanligaste kombinationen är de fyra allianspartierna tillsammans med Miljöpartiet.

Socialdemokraterna är efter valet 2014 med och styr i flest kommuner, 63 procent. Därefter kommer Centerpartiet med 49 procent och Miljöpartiet med 44 procent. Moderaterna, som med god marginal var näst största parti i kommunfullmäktigevalen, är med och styr i färre kommuner än både Centerpartiet och Miljöpartiet. Sverigedemokraternas inflytande är begränsat när det kommer till det politiska styret. Inte i någon kommun har partiet ingått i det politiska styret direkt efter valet.

Centerpartiet och Miljöpartiet sitter i större utsträckning med i blocköverskridande styren än i rena blockkonstellationer. 61 respektive 58 procent av styrena som partierna ingår i är blocköverskridande.

Källa: SCB, www.scb.se

Företagare tjänar mindre och arbetar längre än anställda

År 2010 hade den genomsnittliga företagaren 22 procent lägre livsinkomst vid pensionsålder än den som var anställd. Företagare förvärvsarbetar också längre än anställda. Vid 69 års ålder var nästan 52 procent kvar i arbete, jämfört med 11 procent av de anställda.

Källa: SCB, www.scb.se

15 %

av kvinnorna åker längdskidor varje år,
bland männen är det 17 procent.

Källa: SCB, www.scb.se

Ny produktionsindikator ger bättre underlag till BNP

SCB:s nya produktionsindikator, produktionsvärdeindex (PVI), ger en bild över förädlingsvärdets utveckling. Indexet ersätter från och med november 2017 den tidigare indikatorn PIN och inkluderar både industribranschernas tjänsteproduktion och handelsverksamhet vilket ger ett bättre underlag till BNP-beräkningarna. Den nya indikatorn täcker närmare 90 procent av näringslivets förädlingsvärde.

Från och med publiceringen av PVI i november redovisas säsongrensade tidsreor vilka sträcker sig tillbaka till 2010. I och med publiceringen av PVI i november kommer den tidigare produktionsindikatorn, PIN, inte längre att publiceras.

Källa: SCB, www.scb.se

Källa: Namnstatistik nyfödda namngivna år 2017, SCB 2018

Läs mer
om hushållens
inkomster på
sid 8–9.

Störst inkomstökning i Danderyd

Den disponibla inkomsten för hushållen i Sverige har ökat varje år under 2000-talet, räknat i fasta priser. Som exempel hade en familj med två vuxna och två barn 20 000 kronor mer i månaden i disponibel inkomst 2016 jämfört med 1999.

Kommunerna med de största ökningarna, räknat i kronor, ligger i storstadsområdena. Allra störst ökning för tvåbarnsfamiljen hade Danderyd med 38 000 kronor i månaden. I Stockholms kommun var ökningen 24 000 kronor. Men det finns också kommuner i storstadsområdena som hade en relativt sett svag inkomstutveckling. I Södertälje var ökningen för tvåbarnsfamiljerna 12 000 kronor i månaden och i Malmö 14 000 kronor. Kommunblock med svag inkomstutveckling finns i östra Småland samt i området mellan Väner och Norge.

I Norrland är Kiruna den enda kommunen där den disponibla inkomsten för två vuxna och två barn ökade med mer än 20 000 kronor i månaden. I övriga kommuner med gräns mot Finland – Pajala, Övertorneå och Haparanda – var ökningen under 15 000 kronor.

Ökning av den disponibla inkomsten per månad för en familj med två vuxna och två barn mellan åren 1999 och 2016, medianvärden i kronor.

